

TÜRK VE İSVİÇRE HUKUKLARINDA ÇOCUĞUN ÖZ ADINI BELİRLEME HAKKI VE HAKİMİN TAKDİR YETKİSİ

*THE CHILD'S RIGHT TO DETERMINE THEIR GIVEN NAME AND JUDICIAL DISCRETION IN
TURKISH AND SWISS LAW*

Araştırma Makalesi
Derya ATEŞ*

ÖZ

Her çocuğun en az bir öz ada ve soyadına sahip olması gerekir. Hem Türk hem de İsviçre hukuk sistemlerinde, çocuğun öz adı üzerinde karar verme hakkı öncelikle anne ve babaya tanınmış ve bu hak kullanılırken de belli sınırlar çizilmiştir. Bu sınırların en önemlisi ve evrenseli şüphesiz çocuğun üstün yararı ilkesidir. Bununla birlikte çocuğa ait öz adın belirlenmesinde ebeveynler arasında yaşanan uyuşmazlıkların ne şekilde çözüme kavuşturulması gerektiği, öz ada ilişkin ana ve babaya tanınan hakkın velayete bağlı olup olmadığı, belirlenen öz adın tek harf, kısaltma ya da anlamsız kelimelerden oluşup oluşamayacağı, öz ada ilişkin yazım kuralları ve öz ad değişikliği talepleri gibi pek çok farklı mesele hukuk sistemimizi zaman zaman meşgul etmektedir. Üstelik mevzuatlar, yargı kararları ve hatta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları bir arada incelendiğinde görülür ki çocuğa verilecek öz adın bir sınırını da üstün yararı değerlendirecek olan hâkimin takdir yetkisi çizer. Bu sebeple var olan tüm soruların bireysel tercihler, hak ve yükümlülükler ve kamusal düzen içinde çocuğun üstün yararı ve toplumsal değerler temel alınarak çözüme kavuşturulabilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: çocuk, öz ad, velayet, takdir yetkisi, çocuğun üstün yararı

ABSTRACT

Every child must have at least one given name and a surname. In both Turkish and Swiss legal systems, the right to determine a child's given name is primarily vested in the parents, but it is subject to certain legal limitations. The most significant and universally recognized of these is the principle of the best interests of

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1815257

Makalenin Geliş Tarihi: 01.11.2025

Makalenin Kabul Tarihi: 16.11.2025

* Doçent Doktor, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölüm, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye,

E-posta: deryaates@hacettepe.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7895-9906

the child. Nevertheless, issues such as how parental disputes over naming should be resolved, whether the right to name the child is linked to custody, whether a name may consist of a single letter, abbreviation, or meaningless expression, spelling rules regarding the given name and requests to change the given name, continue to generate debate within our legal system. Moreover, when national legislation, court judgments, and even decisions of the European Court of Human Rights are examined together, it becomes evident that the boundaries of this parental right are ultimately defined by the judge's discretion in assessing the child's welfare. Accordingly, all such questions must be resolved with due regard to individual preferences, rights and obligations, and public order, yet always grounded in the best interests of the child and in accordance with prevailing social values.

Keywords: child, given name, custody, judicial discretion, best interests of the child

EXTENDED ABSTRACT

This article undertakes a comparative analysis of Turkish and Swiss law regarding the determination of given names for children under parental custody. It first establishes that the concept of a given name is an inseparable component of an individual's identity and personal rights, serving both as a marker of social identity and as a key element of individualization.

Within the framework of children's rights, the entitlement of every child to possess a given name and to have it recorded in official registers is safeguarded by several international instruments, most notably the United Nations Convention on the Rights of the Child. Under both Turkish and Swiss law, the act of naming a child constitutes not only a parental right but also a legal duty. Although parents enjoy a broad margin of discretion in selecting a name, this freedom is not absolute. It is circumscribed by considerations such as the child's best interests, public order, and social morality. The Swiss Federal Supreme Court judgments consistently underscore that the welfare of the child must prevail over parental preference. A given name should not adversely affect the child's personal development or social integration in a sense that could invite ridicule, shame, psychological harm, or discrimination. Similarly, Turkish law recognizes the best interests of the child as the overriding criterion and explicitly specifies names that may impair the child's personal rights should be avoided.

A notable feature of Swiss law is that a given name is expected not only to identify a person but also to reflect their gender. Both judges and civil registrars are authorized to reject a name if it is deemed detrimental to the child. Ex officio intervention is permitted where a name contravenes public order, morality, or decency. For instance, names consisting of a single letter, lacking meaning, or evoking different associations such as animals or objects have been rejected by various cantonal authorities. In Switzerland, requests to assign the child's given name that identifies with the surname of one or both of the parents are restricted in line with the public interest. Similarly, in Turkish law, using a parent's surname as a given name is technically permissible; however, such cases require careful balancing between the constitutional

principle of equality and the statutory framework governing family names, while also addressing contemporary legal gaps and social sensitivities.

The article also examines, in detail, the procedures prescribed by both Turkish and Swiss law for resolving disputes between parents over the child's given name. Initially, the judge seeks to reconcile the parents and encourage a joint decision. If reconciliation proves impossible, the judge—though not personally entitled to name the child—may, by exercising judicial discretion, determine the name most consistent with the child's welfare. The scope of such judicial intervention remains strictly limited by the principle of the child's best interests. In some instances, it has been suggested to the use of both parents' preferred names as a means of preserving family harmony while protecting the child's welfare. Judicial decisions likewise emphasize the importance of agreement a child's given name within the unity of the family, and the given name should be plain and easily usable in social life.

For name changes, both Turkish and Swiss jurisdictions require a legitimate reason. Traditionally, frequent alterations were viewed as undermining social stability and personal identity; thus, name changes are permitted only when the name is offensive, difficult to pronounce, embarrassing, or harmful to the individual's psychological well-being or social relations. Since 2013, Swiss law has allowed greater flexibility, giving weight to subjective and personal justifications for change. In the case of minors, applications for a name change must be evaluated according to the child's capacity for discernment and legal competence. Where a child lacks capacity, their legal representative may act on their behalf, provided that such action serves the child's best interests.

The European Court of Human Rights has developed jurisprudence recognizing the right to a given name and surname as an aspect of the right to private life. The Court seeks a fair balance between parents' freedom to choose a name and the state's obligation to safeguard public interest. In evaluating the suitability of a name, the Court considers the child's psychological and social welfare, public order, and societal sensitivities. For instance, while the rules of the national alphabet are observed regarding the use of letters from other languages, the preservation of family heritage and minority rights is also valued.

In conclusion, this study offers a comprehensive analysis of the significance of the child's given name and the legal and administrative boundaries governing its determination under Turkish and Swiss law. The interplay among parental responsibility, social norms, and the effect on the child's personality are considered as a whole. State intervention in the naming or name-change process is justified only when the child's rights or welfare are jeopardized and legitimate grounds exist. In this way, both family unity and the child's identity and future are safeguarded.

GİRİŞ

Kişilerin, birbirleriyle olduğu kadar toplumla olan ilişkilerinde de kendilerini diğerlerinden ayırmaya ve onları bireyselleştirmeye yarayacak bir tanıtım vasıtasına ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyacı karşılayan ad ya da isim, toplum içerisinde bir kimseyi diğerlerinden ayırmaya yarayan, onu belirten bir kelime, bir tanıtım aracıdır¹. Gerçek ve dar anlamda ad iki unsurdan, yani *öz ad veya ön ad* ile *soyadından* oluşur. Türk ve İsviçre hukukları yönünden her gerçek kişinin bu iki unsurdan oluşan adı taşıması zorunludur. Bu yönüyle ad hem kimlik ifadesi hem de sahibi için kimliğini bildirme aracıdır².

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde de belirtildiği üzere tüm çocukların bir ada sahip olma ve nüfus kütüğüne kaydedilme hakkı bulunur³. (ÇHS m 7) Aynı şekilde Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde de her çocuğun doğduğu andan itibaren isim hakkı olduğu vurgulanır⁴. (MSHS m 24) Yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da gerçek kişilerin taşıdığı adlarının, kimliklerini saptama ve bir aile ile bağını kurmaya aracı olduğu, dolayısıyla kişilerin özel ve aile hayatlarını ilgilendirdiği vurgusu yapılmaktadır⁵.

Çocuğa verilecek öz adı belirlemek ise velayete sahip ana ve baba yönünden hem hak hem de yükümlülüktür⁶. (TMK m 339/V) Bilindiği üzere velâyet, küçüklerin ve bazen de kısıtlı ergin çocukların gerek şahıslarına gerek mallarına özen gösterme ve onları

¹ Akıntürk, Ateş, *Türk Aile Hukuku*, (25. Baskı, Beta Yayınevi İstanbul 2024) 420. “Ad” terimi, yeni Medenî Kanun’un ve 21.6.1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu’nun kullandığı terimdir. Kanunun birinci maddesi “*her Türk öz adından başka soyadını da taşımağa mecburdur*” hükmünü içerir. Önceki Medenî Kanun “isim” terimine yer vermişti (m 25, 26).

² Ahmet Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, (4. Baskı, Turhan 2022), 445.

³ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, ÇHS, 1990 New York; ÇHS m.7/1: “*Çocuk doğundan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedilecek ve doğumdan itibaren bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve mümkün olduğu ölçüde ana-babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olacaktır.*”

⁴ Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, MSHS, 2000 New York.

⁵ Burghartz v. Switzerland App no 16213/90 (ECtHR, 22.2.1994) § 24; Yine bir başka kararda da gerçek kişilere ait ismin mesleki yaşamın yanı sıra, insanlarla sosyal, kültürel ve diğer türden ilişkiler kurma, geliştirme becerisi açısından özel ve aile yaşamlarında da kişiyi tanımladığının altı çizilmektedir. Niemietz v. Germany App no 13710/88 (ECtHR, 16.12.1992) § 29. Bkz. Ümit Kılınc, ‘İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması’ (2010)89 TBB Dergisi 242, 246.

⁶ Sevgi Usta, *Velayet Hukuku* (On İki Levha 2016) 263; Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (6. Baskı, Turhan Kitabevi 2015) 1111.

temsil etme konusunda kanunun ana ile babaya yüklediği yükümlülükler olup bu yükümlülüklerin iyi bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere onlara tanınan haklar bütünüdür⁷. Bu hakların, yetkilerin ve yükümlülüklerin sınırını ise *çocuğun üstün yararı ilkesi* belirler. Temel amacı küçük çocuğu hayata hazırlamak ve bağımsızlığını kazandırmak olduğundan yaşının ilerlemesi ile birlikte velayet hakkının kapsamı da daralır.

Bu çalışma velayet altındaki çocuğun öz adının belirlenmesinde; Türk ve İsviçre hukuklarında yer alan mevzuat hükümleri, yargı kararları ve hâkimin takdir yetkisi çerçevesinde müdahalesini gerektiren özel durumları değerlendirmekte olup başlı başına ayrı bir inceleme konusu olan çocuğa ait soyadını içermemektedir. Aşağıda öncelikle çocuğa ait öz adın belirlenmesindeki genel ilkeler ve sınırlar tespit edildikten sonra öz ada ilişkin bazı özel durumlara değinilmekte ardından konuya ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile öz adın değiştirilmesi davaları değerlendirilmektedir.

I. ÇOCUĞUN ÖZ ADININ YA DA ADLARININ BELİRLENMESİ VE SINIRLARI

A. Öz Adın Belirlenmesinde Genel İlkeler

Öz ad veya ön ad, çocuğa doğumunda kural olarak velileri tarafından konulan addır ve çoğu zaman aynı aileye mensup gerçek kişileri birbirlerinden ayırt etmek, bu öz ad sayesinde mümkün olabilmektedir⁸. Gündelik hayat içinde kişileri tanımlamak için yeterli gibi görülse de aslında her gerçek kişi için ancak soyadı ile tamamlanarak bir bütün halinde işlevini eksiksiz olarak yerine getirebilir⁹.

⁷ Akıntürk ve Ateş (n 1) 415.

⁸ Andreas Bucher, *Personnes physiques et protection de la personnalité* (5e éd, Helbing Lichtenhahn Verlag 2009) N 752; Philippe Meier et Martin Stettler, *Droit de la filiation* (6e éd, Schulthess Verlag 2019) N 825; Ayrıca öz adın hukuki işlevi yönünden Fritz Sturm, 'Le choix du prénom La fantaisie des parents et ses limites' (1987)55 REC 294, 302.

⁹ Soyadı Nizamnamesinin 2'nci maddesi uyarınca söyleyişte, yazıta, öz ad önde, soyadı sonda olmak üzere bütün harfleri söylenerek veya yazılarak kullanılabilmesi gibi söyleyişte ve yazıta öz adsız yalnız soyadı kullanılabilir. Bununla birlikte aynı öz ad ve soyadına sahip gerçek kişileri birbirinden tam olarak ayırt etmek ve kişisel verilerin daha sağlıklı işlerliğini sağlayabilmek hem aile kütüklerinin tutuluş şekli hem de dijital tanımlama araçları ile mümkün kılınmış, Nüfus Hizmetleri Kanununun 7'nci maddesinde de belirtildiği üzere aile kütükleri tutulurken bulunması zorunlu Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası

Bir gerçek kişinin birden fazla öz ad kullanmasına engel bulunmamakla birlikte Nüfus Hizmetleri Kanunu üç adı geçmemek üzere ve kısaltma yapılmadan yazılma kuralını getirmektedir. (m 15/5)¹⁰ Halk arasında “göbek adı” olarak adlandırılan ikinci ad kullanımı Türk Hukuku yönünden sıklıkla karşılaşılan bir tercih olmakla birlikte aslında nitelik olarak öz addan başka bir şey değildir¹¹. İsviçre Hukukunda ise öz ad sayısı bakımından bir sınırlama bulunmamakta, bununla birlikte doktrinde pek çok yazar en fazla beş isimle sınırlandırılması gerektiği, daha fazla isim seçiminde korunmaya değer menfaat bulunmayacağı görüşündedir¹². İsviçre Federal Mahkemesi birden fazla öz ad kullanımında genel olarak önde yazılan öz adın gündelik hayatta daha çok kullanıldığını kabul ederken öz adların yerlerini değiştirme yönündeki talepleri kabul edilebilir bulmaktadır¹³. Aynı kararda Federal Mahkeme kişilere ait sadece resmi isimlerin nüfus kayıtlarına kaydedilebileceğini ve yerlerinin değiştirilebileceğini, bunun dışında gündelik hayatta fiilen kullanılan farklı isimler yönünden bu değişikliğin ancak kayıt düzeltme davaları ile mümkün olabileceğini belirtmektedir. Gerçekten de takma ad, mahlas, lakap gibi bir adın kişilik hakları kapsamında korunmaya değer olması ile aynı adın nüfus

(a) ve biyometrik veriler (h) gibi ayırt edici kimlik bilgileri de kütüklere alınmıştır. Eski tarihli bir Federal Mahkeme kararında aynı aileden gelen çocukların en az bir öz adlarının farklı ve kendine özgü olması kaydı ile aynı öz adın çocuklara verilebileceğine hükmedilmiştir. ATF 116 II 504JdT 1993 I 189. Sturm (n 8) 307 vd.

¹⁰ Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünce 08/10/2021 tarihli Nüfus Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Açıklamanın “Çocuk Adı” başlıklı 6.4.1 hükmü uyarınca “Çocuğun adı, 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun gereğince Türk harfleri ile üç adı geçmemek üzere çizgi, tire, nokta gibi işaretler kullanılmadan ve kısaltma yapılmadan yazılır.” Yargıtay öz ada ilişkin anne ve baba arasında ihtilaf yaşanan bir kararında anne tarafından belirlenen üçlü isim tercihinde çocuğun hayatı boyunca taşıyacağı isim belirlenirken yalnızca taraflar arasındaki denge değil, aynı zamanda çocuğun sosyal çevrede kolayca kullanılabilmesi, sade ve taşınması güçlük yaratmayacak nitelikte olmasının da gözetilmesi gerektiği belirtilmiş ve üç ismin kullanımı, resmi işlerde, okul hayatında ve sosyal çevrede kullanım güçlüklerine neden olabileceğinden bu tür isim belirlemelerinde sadeliğin esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay 2 HD, E. 2024/7118 K. 2025/1326 12.2.2025. (www.lexpera.comtr, Erişim Tarihi 08.08.2025).

¹¹ Zahit İmre, ‘Şahsiyetin Korunmasına İlişkin Genel Esaslar, Özellikle Ad Hakkı ve İsmi Korunması’, içinde *Dr. A. Recai Seçkin’e Armağan* (AÜHF Yayınları 1974) 823; Aytekin Ataay, *Şahıslar Hukuku* (3. Baskı, Fakülteler Matbaası 1978) 160; Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku* (23. Baskı, Filiz 2022) 169.

¹² Bucher (n 8) N 777. Sınırlamanın üç isimle yapılması gerektiği görüşünde Meier et Stettler (n 8) N 2128; sınırlamanın makul olması gerektiği yönünde bkz. Paul-Henri Steinauer et Christiana Fountoulakis, *Droit des personnes physiques et de la protection de l’adulte* (Stämpfli 2014) N 384b.

¹³ ATF 143 III 3 (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025).

kayıtlarında kişiye ait öz ad olarak kaydedilmesi hukuken birbirinden farklıdır ve bu ayırımın yapılması bizce de önemlidir¹⁴.

Eski Nüfus Kanunu'nda yer alan (m 16/V) mahalli kültürümüze, ahlak kurallarına, örf ve adetimize uygun olmayan ve kamuyu inciten adların konulmaması yönündeki yasak yürürlükteki Nüfus Hizmetleri Kanununa alınmamıştır. Bununla birlikte çocuğun adını koyarken anne ve babanın kendilerine tanınan serbestlik alanını *çocuk menfaatini* gözeterek kullanmaları esastır. Çocuk yönünden alay konusu olabilecek, utanabileceği ya da kişilik değerlerini ve hayatını olumsuz yönde etkileyebilecek isimlerin verilmemesi gerekir¹⁵. Bir ismin alışılmış dışı ve nadir kullanılıyor olması tek başına nüfus memuruna kayıttan kaçınma imkânı vermez¹⁶. Ebeveynlerin kendi yaratıcılıkları ile alışılmış dışı isim koyma talepleri de yine çocuk menfaati çerçevesinde dar yorumlanmalıdır¹⁷. Bu itibardır ki, çocuğa kötü anlama gelen, gülünç veya söylenmesi ya da yazılması güç, acayip olan adlar da konulmaktan kaçınılmalıdır. Soyadı Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan kural öz adlar hakkında da uygulanmalı ve nüfus memurları "aşiret, yabancı ırk ve millet isimleriyle genel ahlâka uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç" bulunan adları nüfus kütüğüne kaydetmekten kaçınabilmelidir. Aksi anne ve baba yönünden ad koyma hakkının kötüye kullanılması sonucu doğurur¹⁸.

¹⁴ Müstear ad (Nami müstear, mahlâs, takma ad) bir kimsenin gerçek adını ve dolayısıyla kimliğini gizlemek amacıyla bazı faaliyetlerinde kullanmak üzere kendisine takmış olduğu ad iken; lâkap, bir kimseye belli bir özelliğinden esinlenerek ve bu özelliğini belirtmek amacıyla başkaları tarafından takılmış olan addır. Jale Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Kişiler Hukuku* (19. Baskı, Beta 2024) 422, 423; Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (4. Baskı, Fakülteler Matbaası 1979) 188, 189; Ataay (n 11) 162; Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler* (11. Baskı, Yetkin 2021) 146, 147; Bülent Köprülü, *Medeni Hukuk Genel Prensipler Kişiler Hukuku* (2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1984) 304, 305; Dural ve Ögüz (n 11) 170, 171.

¹⁵ Gülçin Elçin Grassinger, *Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (On İki Levha 2009) 25.

¹⁶ ATF 116 II 504, c. 3f, JdT 1993 I 189; ATF 71 I 367 (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025).

¹⁷ Estelle De Luze et Valérie De Luigi, 'Le nouveau droit du nom' (2013) *PJA* 505, N 63.

¹⁸ Bu konuda yürürlükten kalkan Nüfus Kanunu da sınırlayıcı bir hüküm içeriyordu ve buna göre, milli kültürümüze, ahlâk kurallarına, örf ve âdetlerimize uygun düşmeyen veya kamuoyunu inciten adlar konulamazdı. (m 16/IV) Nüfus Hizmetleri Kanunu'nda ise bu gibi sınırlayıcı hükümlere yer verilmektedir. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 425-426; Ayrıca çocuğa ideolojik isimlerin verilmesinden kaçınılması hakkında bkz. Reyhan Huriye Öztürk, 'Türk Medeni Hukukunda Velayet ve Bunun Çocuğun Şahsi Bakımından Sonuçları' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2000) 104.

Türk Hukukundan farklı olarak İsviçre Hukukunda öz ad, sadece çocuğun kimliğini değil aynı zamanda cinsiyetini de ortaya koymalıdır. Cinsiyeti belli etmeyen bir ad, yalnızca cinsiyeti belli eden bir adla beraber verilebilir. Zira Federal Mahkeme kararlarında da açıkça ifade edildiği üzere “İsviçre Hukuku yönünden öz adın iki işlevi bulunur: Bir yandan aile içinde veya dışında aynı soyadını taşıyan iki kişiyi ayırt etmek, diğer yandan da her bir kişinin cinsiyetini belirtmek.”¹⁹ Bununla birlikte Federal Mahkeme kişiye ait birden fazla isim bulunması durumunda kuralın bütün öz adlar için geçerli olmak zorunda olmadığını sadece birinin bu şartı taşımasının yeterli olduğunu da belirtir²⁰. Türk Hukuku’na bakıldığında ise bu yönde bir sınırlamanın bulunmadığı çocuğa ad konulmasında esas alınacak tek kriterin çocuğun üstün yararı olduğu görülür.

Türk ve İsviçre Hukuklarında yönünden *çocuğun üstün yararı* kriterinin kaynağını hiç şüphesiz öncelikle Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi oluşturur. Zira sözleşmenin 3’üncü maddesinde açıkça çocuğu ilgilendiren tüm faaliyetlerde temel düşüncenin çocuğun yararı olacağı vurgulanmaktadır. (m 3/1) Bununla birlikte yine her iki hukuk sistemi için de aynı değerlendirmenin hakkın kötüye kullanımını esası üzerinden yapılması gerekeceği de açıktır. (TMK m 2/2 ve CC m 2/2) Türk hukukunun aksine İsviçre Hukukunda nüfus kayıtlarının tutulmasına ilişkin yasal mevzuatta da konuya ilişkin açık bir düzenleme getirilmekte ve nüfus memurlarının çocuk menfaatine açık zarar veren öz adların kaydını reddedebilecekleri hüküm altına alınmaktadır. (OEC m 37 c/3)²¹ Diğer yandan kanaatimizce “çocuğun kişilik haklarına ait değerlere saygı

¹⁹ ATF 116 II 504, c. 3e, JdT 1993 I 189 (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025); Aksi görüşte bkz. Sturm (n 8) 307.

²⁰ Ibid 308; Öte yandan, Federal Mahkeme, Amel adının çocuğun cinsiyetini açıkça belirtmediği için kız çocuğuna verilemeyeceğine hükmetmişse de bu durum ebeveynlerin tek öz ad olarak kaydettirmek istemelerinden kaynaklanmıştır. ATF 109 II 98, 12 (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025); Eğer ebeveynler herhangi bir karışıklığı ortadan kaldıran başka bir öz ad eklerse kural daha az katı uygulanabilir. ATF 116 II 504, c. 3e, JdT 1993 I 189. (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025); 2022 yılından bu yana İsviçre hukukunda kişilerin nüfus memurluğuna müracaat ile cinsiyete ilişkin kayıt değişikliği beyanı yapabilmeleri ve buna bağlı olarak da bir veya birden fazla yeni öz ad belirleyebilmeleri imkânı da tanınmaktadır. (CC. m 30b/2) Cinsiyet değişikliğine ilişkin öz ad değişikliği hakkı zorunluluk olmayıp eski ve yeni öz adların bir arada kullanılması da mümkündür. Bu noktada belirtmek gerekir ki şüphesiz cinsiyet ve öz ad arasındaki bu sınır ve tercih ayırt etme gücüne sahip bireylerin karar özgürlüğü içinde olup ebeveynlerin kişisel özgürlük alanları kapsamında değildir.

²¹ İsviçre Nüfus Kayıtları Yönetmeliğinin (*Ordonnance Sur L'état Civil*) ilgili hükmü şu şekildedir:

“Eğer ebeveynler birbirleriyle evliyse, çocuğun ilk isimlerini onlar seçer. Birbirleriyle evli değilse, ortak velayet yetkisine sahip olmamaları koşuluyla, çocuğun ilk isimlerini anne seçer.

yükümlülüğünün” de ana babaya tanınan seçim hakkının ötesinde ve hatta üstünde değerlendirmeye alınması gerekir.

Nüfus memurlarının ebeveynler tarafından çocuğa verilmek istenen öz adı kayıttan kaçınması ihtimalinde, İsviçre Hukuku yönünden önce kanton denetim makamına itiraz, (OEC m 90/1), bu makam tarafından verilen karara karşı ise bir üst kanton makamına (m 90/2) ve ardından hukuk davaları yönünden temyiz yoluyla Federal Mahkemeye başvurmak mümkündür. (LTF m 72/2). Aynı sınırlama Türk Hukukunda da hem hem idari işlem olması sebebiyle üst makamlara başvuru ve dava imkanları ile (İYUK m 11 vd) hem de nüfus memurlarının sorumluluğuna bağlı olarak (TMK m 38; DMK m 11 vd) yer bulur. Bununla birlikte her iki hukuk sistemi için de meselenin nihai olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınması önünde de bir engel bulunmaz. O halde tüm bu hukuki başvuru imkanları ve zinciri içinde, çocuğa konulacak olan “öz adın bir sınırını da çocuğun üstün menfaati penceresinden değerlendirme görevi olan hâkimin takdir yetkisinin oluşturacağını” ifade etmek kanaatimizce yanlış olmayacaktır.

İsviçre Federal Mahkemesi şaşırtıcı, absürt öz adları kabul etmemekle birlikte çocukların akranları arasında alay konusu olabilecekleri dolayısıyla psikolojik olarak üzüntü duyma ihtimalleri yaratacak isimlerin de verilmemesi gerektiğinin altını çizerek²². Nitekim 2021 yılında Freiburg kantonunda yaşayan bir çiftin çocuklarına “Tiktu Spring Hokkaidö Goodall” ismini vermek istemeleri üzerine yaşanan süreçte ilk isim olan “Tiktu” her ne kadar ebeveynler tarafından yaratıldığı iddia edilen bir isim olsa da “TikTok” ve “tic-tac” ile ses benzerliklerinin bulunması, alay konusu olmasının

İlk isimler doğumla aynı zamanda Nüfus Müdürlüğüne bildirilir.

Nüfus memuru, çocuğun menfaatlerine açıkça zarar veren ilk isimleri reddeder.”

²² ATF 109 II 95 (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025) Bucher (n 8) N 775; Steinauer et Fountoulakis (n 12) N 384; Papaux Van Delden ise Fransız Yargıtay’ının “Mimi” “Coco”, “Bebe” gibi isimleri reddeden 2012 yılına ait bir kararına atıfta bulunarak davada nüfus memurunun ebeveynlerin seçimi konusunda şüpheye düştüğü bu durumda konuyu savcılığa havale ederek savcı tarafından meselenin aile mahkemesine taşındığını, mahkemenin çocuğa bu isimlerin verilmesi talebini reddettiği ve kararın hem İstinaf hem de Yargıtay aşamalarında onandığı belirtmektedir. Marie-Laure Papaux Van Delden, ‘Du pouvoir d’appréciation des juges : limites au droit des parents de choisir le prénom de l’enfant’ in Marie-Laure Papaux van Delden, Sylvain Marchand, Frédéric Bernard éd., *Mélanges en l’honneur du Professeur Bénédict Foëx* (Schulthess 2023) 187.

muhtemel olması, bu sebeple çocuğun gelişimi ile kişiliğine açıkça zarar verme ihtimali karşısında reddedilmiştir²³.

Yine İsviçre Hukukunda bilhassa maddi bir mala ilişkin çocuğa verilmek istenen isimlerde keskin içtihatların zaman içinde yumuşayarak şekil değiştirdiğini de belirtmek gerekir. Dolayısıyla bu tür isimler yönünden artık alay konusu oluşturabileceği ya da psikolojik ve manevi olarak çocuk üzerinde etki yaratabileceği iddiaları daha dar yorumlanmaktadır. Örneğin Türkçe karşılığı “Kiraz” olan “Cerise” ismi yine bir araba modeli olarak yaygınlaşan ve tanınan “Megane” öz ad olarak çocuklara verilebilmektedir²⁴.

B. Öz Adın Belirlenmesinde Bazı Özel Durumlar

1. Eşlerden Birinin Soyadının Müşterek Çocuğa Öz Ad Olarak Verilmesi

Eşlerden birinin soyadının müşterek çocuğa öz ad olarak verilip verilemeyeceği hususu da yine Türk ve İsviçre Hukukları yönünden ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Zira bilindiği üzere evli çiftlere ait soyadı kavramı Türk Hukuku ve İsviçre Hukuku bakımından farklılık gösterir. 1 Ocak 2013’ten bu yana İsviçre Hukukunda evli eşlerden her biri kural olarak kendi soyadını korumaya devam eder. Bununla birlikte nişanlı çiftler nüfus memuruna ortak bir soyadına sahip olmak istediklerini beyan ederek nişanlılardan birinin soyadını seçebilme imkanına da sahiptir. Soyadlarını koruyan çiftlerin, çocuklarının hangi soyadını taşıyacağını seçmeleri gerekir. (CC m 160)²⁵ Dolayısıyla

²³ Fribourg Kantonu 1. İdare Mahkemesi’nin 28 Haziran 2021 tarihli kararı, Papaux Van Delden (n 22) 193.

²⁴ Ibid 187. Yazar ayrıca Basel’de “Dior”, “Chanel” ve “J’adore” ilk isimleri kabul edildiğini zira bu isimlerin bir çok ülkede zaten yaygın olarak kullanıldığını; yine “Amen”, “Lord”, gibi isimlerin de kabul edilebilir olduğunu ancak Cenevre Mahkemelerince de belirtildiği üzere çocuğa “Yahoo”, “Bébé”, “Aromat” veya ‘Ikea’ gibi isimlerin verilmek istenmesi ihtimalinde bu durumun nüfusa bağlı değerlendirmenin dışında tutulması gerektiği zira kantonlarda bağımsız olarak kabul edilebilir olmadığı belirtilmektedir. Yazar yine enteresan bir başka Fransız Mahkeme kararına atıfta bulunarak Fransa’da 2014 yılında Nord-Pas-de-Calais bölgesindeki Valenciennes Mahkemesi tarafından reddedilen “Nutella” ilk isminin İsviçre Hukuku yönünden de kabul edilebilir olmadığını belirtir.

²⁵ Bu düzenleme ile İsviçre Hukukunda evli kişilerin çift soyadı kullanabilmesi uygulamasından da vazgeçilmiştir. Bu durum kimi yazarlar tarafından eleştirilmektedir. Eleştirilerin başında çift soyadı seçiminin büyük ölçüde özgürlüklere alan taniyan Avrupa Mevzuatlarında bulunuyor olması ile gelişmesi gösterilmektedir. Marie-Bernadette Schönenberger, ‘Le cœur a des raisons que la raison ne connaît point» ou les difficultés de la révision du nom de famille des époux en Suisse’ in Alexandra Rumo-Jungo, Pascal Pichonnaz, Bettina Hürliemann-Kaup, Christiana Fountoulakis (édit.), *Une empreinte sur le Code Civil, Mélanges en l’honneur de Paul-Henri Steinauer* (Berne, 2013) 272 ve

evlilik birliği içinde doğan çocuğun hangi ebeveyne ait soyadını taşıyacağı “aile soyadı” kavramından bağımsız olarak metne alınmıştır. Çift soyadı kullanımını yasaklayan kanun koyucunun getirdiği bir diğer sınır ise seçilecek olan soyadının evli eşlerin sadece bekarlık soyadları arasından tercih edilebilecek olmasıdır. Yapılacak olan seçim doğmamış tüm çocuklar için geçerli olup, ilk çocuğun doğumundan sonra bir yıl içinde diğer eşin soyadını taşıması yönünde birlikte talepte bulunma imkanları da vardır. (CC m 270/2) Her durumda ebeveynlere ait iki soyadının müşterek çocuğa verilemiyor olması İsviçre Hukuku yönünden baskın olarak bir seçim özgürlüğü olarak değerlendirilmemekte, kendi soyadından vazgeçen hatta vazgeçmeye zorlanan ebeveyn yönünden negatif bir özgürlük şeklinde yorumlanmaktadır²⁶. Bu durumun sonucu olarak İsviçre Hukukunda ebeveynlerin çift öz ad oluşturarak müşterek çocuğa diğer ebeveyne ait soyadını verme yönünde tercihte buldukları ancak bu imkânın da kantonlar arasında farklı uygulanabildiği görülür²⁷. Kaldı ki zaten İsviçre Hukukunda yaygın olarak kullanılan bazı soyadlarının öz ad şeklinde kullanımlarının yaygınlaştığını da ifade etmek gerekir²⁸.

Durumun Türk Hukukunda geldiği nokta ise oldukça ilginç bir yol ayırımına taşınmıştır. Zira bilindiği üzere bir yandan çocuğun soyadını düzenleyen TMK m 321 hükmü uyarınca “ana ve baba evli ise çocuk aile soyadını taşır”²⁹ düzenlemesi, diğer

dipnot 77’de belirtilen yazarlar. Aynı şekilde bu uygulama ile çift soyadının aile soyadı haline gelememesi ve çocuklara aktarılamaması da yine eleştiri olarak doktrinde yer almaktadır. Marie-Laure Papaux Van Delden et Margareta Baddeley, ‘Art. 270-270b CC’ in Pascal Pichonnaz, Bénédict Foëx, Christiana Fountoulakis (édit.), *Code Civil I, Commentaire Romand*, (2e éd, Bâle 2023) N 2; 1 Temmuz 2022 tarihinden bu yana aynı cinsiyetten kişilerin evlenmeleri durumunda dahi müşterek çocuklara çift soyadı verilmesi talepleri reddedilmekte (CC m 94) ve hâkim bu yasağa uymakla yükümlü tutulmakta hâkime bu alanda bir takdir yetkisi tanınmamaktadır. ATF 145 III 49, 4.4, ATF 119 I 307, SJ 1994 46. Çocuğa çift soyadının de lege ferenda verilebilmesi yönünde Margareta Baddeley, ‘Le droit du nom suisse : état des lieux et plaidoyer pour un droit « libéré »’ (2020)21(3) FamPra.ch 613, 627.

²⁶ Schöenberger (n 25) 275.

²⁷ İsviçre Federal Mahkemesi ATF 71 I 366 sayılı kararında “Mayor” soyadının öz ad olarak kullanımına askeri olarak bir rütbeye denk gelmesini de gerekçe göstererek imkân vermez iken müşterek çocuğa annesine ait bekarlık soyadının öz ad olarak verilmesine imkân tanıyan kararları bulunmaktadır. ATF 118 II 243, JdT 1994 I 345, 3b.

²⁸ Chantal, Xavier yine yabancı ülkelerde yaygın olan Lincoln, Franklin ve Washington gibi soyadlarının öz ad olarak kullanımları oldukça fazladır. Papaux Van Delden (n 22) 190-191.

²⁹ Madde metninde ana ve baba evli değilse ananın soyadını taşıyacağı yönündeki ifade Anayasa Mahkemesinin Anayasa Mahkemesi’nin 2/7/2009 tarihli ve E.: 2005/114, K.: 2009/105 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Çocuğun, aile soyadını kazanması doğumu ile beraber kendiliğinden gerçekleşir; ayrıca

yanda ise Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen evli kadının soyadına ilişkin hüküm sebebiyle ortaya çıkan boşluk birlikte tartışılmaktadır³⁰. Henüz kanun koyucu tarafından hangi yasal düzenleme ile madde metninin yeniden kaleme alınacağı netlik kazanmamış olsa da yargı paketlerinde hükmün tekrar aynı şekilde düzenlenebilecek olma ihtimali karşısında tüm hukuki süreçlerin sil baştan tekrar yaşanacağı açıktır. Bununla birlikte kanun koyucunun İsviçre hukukuna benzer ya da yakın yeni bir yasal düzenleme yapması durumunda ise “aile soyadı kavramı” ile ilgili Türk hukukunda yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulacağı da yadsınamaz bir gerçektir. Çalışmamızın konusu çocuğa ait öz ad ile sınırlı tutulduğundan bu husustaki görüşlerimize değinilmeyecek olsa da şu konuyu vurgulamak gerekir ki her durumda Türk hukuku yönünden aile soyadı kavramı artık kanun koyucu tarafından mutlaka netlik kazandırılması gereken bir husustur. Diğer taraftan müşterek çocuğa ait soyadına ilişkin TMK m 321 hükmü ve Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 22’inci maddesinin ilk fıkrasına göre de “Evlilik içinde doğan veya herhangi bir nedenle evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde Türk babadan olan veya Türk anadan doğan ... çocuklar babanın soyadını alır ve aile kütüklerinde babalarının hanesine yazılırlar.” O halde olan hukuk yönünden halihazırda eşlerin kocanın soyadından başka bir soyadını aile soyadı olarak belirlemeleri kocaya ait soyadının evlilik birliğinden önce değiştirilmesi ihtimali dışında (TMK m 27) mümkün değildir³¹. Aynı şekilde çocuğun da bu konuda bir seçim hakkı

bir işlem yapmak gerekmez. Bununla birlikte hükümde geçen “*evli olma*” ifadesi ise, sadece çocuğun doğumu sırasında anne ve babanın evli olması durumunu belirtmemekte; ayrıca TMK m. 285/f.1 uyarınca, evliliğin sona ermesinden itibaren üç yüz gün içinde doğması ya da evlilik dışında doğmasına rağmen, anne ve babası daha sonra evlenmesi ihtimallerini de kapsamaktadır.

³⁰ Anayasa Mahkemesi, E. 2022/155, K. 2023/38, 22/2/2023.

³¹ Şartları olduğu sürece, eşlerin aile soyadını veya çocuğun kendi soyadını değiştirmek için TMK m. 27 uyarınca isim değişikliği davası açmaları pekâlâ söz konusu olabilir. Ayrıca konuya ilişkin bkz. Tuba Birinci Uzun ‘Aile Soyadı Çıkmazı – Anayasa Mahkemesi’nin Çocuğun Soyadının Velayeti Kendisine Birakılan Annesi Tarafından Değiştirilmesi Hakkındaki 25 Haziran 2015 Tarihli ve 2013/3434 Başvuru Sayılı Kararının İncelenmesi’ (2016)4 Ankara Barosu Dergisi 99-137; Bahar Öcal Apaydın ‘Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözümüne Kavuşturulmuş Mudur?’ Dergisi 2015(6)2 İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi 435-458; Başak Başoğlu, ‘Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi’ (2017)8(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 351-378; Öztan (n 6) 1010; Öte yandan, öğretilerde ortaya atılan bir görüşe göre Anayasa Mahkemesi’nin kadının soyadına ilişkin bireysel başvuru kararları ışığında evlenen kadının erkek eşin soyadını alacağına dair bir kural yürürlükte olmadığından ortak soyadının kadın ve erkek eşin anlaşmasıyla belirlenmesi mümkün sayılmalıdır yönündeki görüş hakkında bkz. Burak Özen, ‘Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadının Soyadı’ içinde Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk ve Kadın Sempozyumu (Der Kitabevi 2015) 93, 100.

yoktur³². Bir başka deyişle, çocuk annesinin soyadını taşımayı veya annesi ile babasının soyadını birlikte taşımayı seçemez. Bununla birlikte anneye ait soyadının çocuğa öz ad olarak verilebilmesinin önünde de yasal herhangi bir engel bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu durum soyadı seçimindeki eşitsizliği ortadan kaldırılabılır bir çözüm olarak değerlendirilemeyecek olsa da en azından kendine ait soyadının çocuğunun kimliğinde ve dolayısıyla ismi üzerindeki haklarında yer bulabilmesi adına anlam taşıyabilir³³.

Diğer yandan anneye ait olmayan ve yaygın kullanımı da bulunmayan çok spesifik bir soyadının öz ad şeklinde kullanımı durumunda ise üçüncü kişilere ait adın korunması davaları ile kişilik hakları ihlalinin sınır olarak kabul edilmesi gerekir. Kaldı ki kanaatimizce günümüz toplumunun kültürel ve dini çeşitliliği içinde öz ad tercihlerinde ailelere ait bu değerler ile birlikte sosyal koşullar da dikkate alınmalı ve çocuk menfaatine açıkça aykırı olanlar dışında her somut durum kendi içinde değerlendirilmelidir.

2. Öz Adın Tek Harften veya Kısaltmadan Oluşması

Dünyaca ünlü Elon Musk ve Grimes'in 2020 yılında doğan oğulları için "X" adını kullanıyor olmaları ile başlayan ve öz ad olarak tek bir harfin kullanılıp kullanılmayacağı yönündeki tartışmalar da oldukça ilginçtir³⁴. İsviçre'de 2017 yılında Zürih İdare Mahkemesi tarafından "J" harfinden oluşan bir öz adın alınması yönündeki talep, bu tür isimlerin kullanılmadığı ve ebeveynlerin de bu şekilde kullanıma imkân tanıyan iki kültürden biri ile yakın bağları bulunmadığı gerekçeleri ile reddedilmiş; aynı talebin kısaltma, rakam ve basit işaretler için de kabul edilemeyeceği belirtilmiştir³⁵. Temyiz

³² Öztan (n 6) 1011.

³³ Aksi yönde olmak üzere Papaux Van Delden anneye ait soyadının çocuğa öz ad olarak verilmesine imkân tanınarak soyadı seçimindeki eşitsizliğe bir çare sunulduğu görüşündedir. Yazara göre bu imkân kendi soyadını taşımayan ebeveyn yönünden eşitsizliği kısmen düzeltebilen ve soyadının silinmesine engel olan ve çocuğun kimliğinde soyadının pekişmesini sağlayan bir yoldur. Papaux Van Delden (n 22) 182-183.

³⁴ Üstelik Musk tarafından oğlu için seçilin ve orijinal hali "XÆ A-12" olan isim, öncelikle kullanılan alfabeğe aykırı bulunarak Kaliforniya yasalarına uygun bulunmayarak reddedilmiş, daha sonra isim ilk adı ilk adı "X", ikinci adı "Æ A-XII" ve soyadının da "Musk" olacak şekilde kaydedilmiştir.

³⁵ Zürih İdare Mahkemesi'nin 3 Ağustos 2017 tarihli kararı, VB.2017.00006, c.3.2. Papaux Van Delden (n 22) 192. Davaya konu olayda talepte bulunan taraf "J" adını seçme sebebinin büyük annesi Josef ile büyük babası Johanna'nın isimlerinin ilk harfini içermesini ve bu harfi isim olarak seçerek onları onurlandırmak isteğini ifade etmiştir. Mahkeme ise gerekçesinde bu amaçta dahi tek harf yerine "Jo"

başvurusunda bulunan tarafın “J” ismini dördüncü isim olarak kaydetmek istemelerini de İdare Mahkemesi haklı bulmamış ve talebin sonucu etkilemeyeceği zira ilk isimlerin öncelik sırasına göre değil, belirli bir sıraya göre kaydedildiği ifade edilmiştir. Zaten kişisel durum siciline kaydedilen öz adların yazım sıralamalarının, kullanımları yönünden bir öncelik tanımayacağı da açıktır.

Türk hukukunda ise benzer bir başvuru Anayasa Mahkemesi tarafından yakın tarihli bir değerlendirmeye konu edilmiş ve başvurucağın “B” adını almak istediği olayda yüksek mahkeme başvuruyu reddetmiştir³⁶. İlk derece Mahkemesinin yaptığı incelemede Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne ve Türk Dil Kurumu Başkanlığına konu ile ilgili görüş sorulmuş ve her iki kurum tarafından tek bir harften oluşan öz adın alınmasının uygun olmayacağı, başvurucağın bu adı ancak mahlas olarak kullanabileceği bildirilmiştir³⁷. Ayrıca mahkeme tarafından tek harften oluşan bir ismin başvurucağı toplumdaki diğer bireylerden ayıracak ve tanıyacak nitelikte olmadığı, özel yaşamda ve resmî yazışmalarında karışıklıklara neden olabileceği, tek harften oluşan isimlerin toplumda kullanılmadığı da ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından özel hayatın gizliliği çerçevesinde yapılan incelemede somut olayda kamusal makamların takdir yetkisini keyfi bir şekilde kullanmadığı ve kamunun üstün yararının varlığı çerçevesinde tedbirler aldığı değerlendirilerek uygulamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca başvurucağın kültürüne göre bir ismi edinmesinin engellenmediği; yalnızca tek harfli bir ismi almasının kamu yararına aykırı olduğu vurgulanarak aslında takdir yetkisi yönünden bir sınırlama getirildiğinin de altı çizilmiştir. Bu çerçevede başvurucağın hak ve menfaatleri ile kamusal yarar arasında adil dengenin

isminin seçilebileceğini; İsviçre isim istatistiklerinde bu isimle kayıtlı yaklaşık 120 kişi bulunduğu dolayısıyla kullanımı yaygın bir başka ismin de tercih edilebileceği vurgulanmıştır. “Jo” isminin fazla erkeksi olması iddiası karşısında ise mahkeme istatistiklerde bu isme sahip olan kişilerin %47'sinin kadın olduğunu vurgulamıştır. Zürih İdare Mahkemesi aynı karar içinde 27 Ekim 2016 tarihli 5A_113/2016, sayılı karara da atıfta bulunmaktadır.

³⁶ Anayasa Mahkemesi, 2019/17788, 20/09/2023.

³⁷ Bu noktada Anayasa Mahkemesinin farklı bir olaya konu 2019/42944 Başvuru numaralı, 17/06/2021 tarih ve sayılı (RG. 22/09/2021-31606) kararında yüksek mahkemenin isim değişikliği taleplerinin hangi koşullar altında olumlu karşılanacağı ve bu tür taleplerin hangi usullerle inceleneceği hususunda yasal düzenlemeler yapılırken kamusal makamların takdir hakkının bulunduğu açıkça kabul ettiğini de hatırlatmak yerinde olacaktır.

kurulduğu ve kararın ölçülü olduğu sonucuna varılarak Anayasa'nın 20'inci maddesiyle güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları

Yukarıda da değinildiği üzere Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (m 7) ya da Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (24/2) gibi bazı uluslararası sözleşmelerin aksine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi incelendiğinde öz ada ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı görülür. Şüphesiz bu durum Sözleşmenin öz ada ilişkin hakları koruma altına almadığı anlamı taşımaz. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ismi “*kimliği belirlemede ve aile bağını oluşturmada bir araç*” olarak kabul etmekte³⁸ bu bağlamda öz adı özel hayatı ve aile hayatını ilgilendiren mahrem ve duygusal bir alan olarak tanımlayarak AİHS'nin 8'inci maddesi kapsamına almaktadır³⁹. Böylelikle aslında Avrupa İnsan Hakları sisteminde, çocuğa öz ad verme hakkı hem çocuk hem de ebeveyn yönünden ayrı ayrı yer bulmakta ve ebeveynler çocuğa diledikleri ismi verememektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin öz ad seçme hakkı ile ilgili en çarpıcı ve önemli kararlarından biri şüphesiz *Johanson/Finlandiya* kararıdır. Karara konu olayda başvuru ebeveynler müşterek çocuklarına “*Axl Mick*” ismini koymak istemiş ancak talep önce nüfus idaresi tarafından daha sonra da İdare Mahkemesince Finlandiya İsim Kanunu'na (Names Akt) uygun olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise “*Axl*” isminin çocuğu gülünç ve hayatının geri kalan dönemlerinde zor duruma düşürebilecek bir isim olarak değerlendirilemeyeceğine kaldı ki çocuğa zaten aile çevresinde bu isimle hitap edildiğine, ayrıca ismin Finlandiya'da kullanılan “*Alf*”, “*Ulf*” gibi isimlere son derece yakın olduğuna, ismin yeni olmadığına ve aynı isimle ülkede nüfusa kayıtlı başka bireyler de bulunduğuna dikkat çekerek başvuru haklı bulmuştur. Mahkeme aynı kararda öz ad üzerindeki kamu yararı ile

³⁸ Bu konuda bkz. *Burghartz v. Switzerland* App no 16213/90 (ECtHR, 22.2.1994); Ayrıca bu konuda bkz. *Kılınç* (n 5) 242-276.

³⁹ Örnek olarak bkz. *Golemanova v. Bulgaria* App no. 11369/04 (ECtHR, 17.2.2011) § 37; *Johansson v. Finland* App no 10163/02 (ECtHR, 6.8.2007) § 28.

ebeveynlerin çocuğun öz adını seçme hakkı arasında adil dengenin gözetilmesi gerektiğinin de altını çizer⁴⁰.

Salonen/Finlandiya kararında Komisyon, Fin makamlarının başvuranların kızlarına “*Ainut Vain Marjaana*” (*Sadece Marjaana*) ismini koymalarına izin vermemesinde, izlenen amaç göz önünde bulundurulduğunda; çocuğu başkaları tarafından mantıksız olarak değerlendirilerek duyabileceği rahatsızlıktan koruma amacının makul ve kabul edilebilir olduğu sonucuna varmıştır⁴¹. Mahkemece ayrıca ebeveynlerin bu yöndeki ısrarlı taleplerinin Sözleşmenin düşünce, vicdan ve din hürriyetini güvence altına alan hükümleri çerçevesinde değerlendirilemeyeceği de belirtilmiştir (m 9).

Türk hukuku yönünden ilginç bir diğer karar ise *Kemal Taşkın ve diğerleri/Türkiye* başvurusuna ilişkindir⁴². Anılan başvuruda başvurucular Türkçe olan isimlerinin Türk alfabesinde olmayan karakterler içeren Kürtçe isimler ile değiştirilmesini talep etmiş; Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından öz adlar “q”, “w” ve “x” gibi 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunu’nda bulunmayan⁴³, yani Türkçe olmayan harfleri içerdikleri için reddedilmiş; yine de öz adların bir kısmı Türkçe harf karakter karşılıkları ile kaydedilmiştir. Başvurucular ise Sözleşme’nin 8’inci maddesinin ihlal edildiğinden bahisle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurmuştur. Mahkeme kararında başvurucuların özel hayatlarına müdahale bulunduğunu kabul etmiş ancak

⁴⁰ Johansson v. Finland App no 10163/02 (ECtHR, 6.8.2007) § 28.

⁴¹ Salonen v. Finland. App no 2768/950 (ECtHR, 2.7.1997) § 95.

⁴² Kemal Taşkın ve diğerleri v. Türkiye App no 30206/04, no: 37038/04, 43681/04, 45376/04, 12881/05, 28697/05, 32797/05 ve 45609/05 (ECtHR, 2.2.2010).

⁴³ Anayasanın Türkiye’nin dili Türkçedir hükmü karşısında, Türk harflerinin kabulü ve tatbiki hakkında Kanun, Türkçenin, yazı dilinde, mutlaka “Türk harfleri” ile ifade edilmesini emretmiş bulunmaktadır. Kanun, Türk harflerinin kabulü ve kullanımını çağdaş uygarlığın üstüne çıkmanın ve Cumhuriyetin laiklik niteliğinin teminatı saymakta, buna istisna tanımamaktadır. Yine Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünce 08/10/2021 tarihli Nüfus Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Açıklamasında da “Çocuk Adı” başlıklı 6.4.1 hükmü uyarınca “Çocuğun adı, 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun gereğince Türk harfleri ile üç adı geçmemek üzere çizgi, tire, nokta gibi işaretler kullanılmadan ve kısaltma yapılmadan yazılır.” 6.4.3 hükmü uyarınca ise; Arapça ve Farsça kökenli özel adlarda bulunan ince "g" ve "k" ünsüzlerinden ve kişi adlarında ince "l" ünsüzünden sonra gelen "a" ve "u" ünlüleri, kişinin yazılı olarak talep etmesi halinde düzeltme işareti (^) ile (Kâzım, Nigâr, Halûk, Lâle, Nalân, Bilâl, Hilâl, Celâl, vb.) yazılabilir. Çocuklara konulmak istenen adlara alfabemizde yer alan “a” ve “u” harfleri dışındaki harflerin üzerine düzeltme işareti kullanılamaz.

müdahalenin yasa ile öngörülmüş olduğunu ve meşru bir amaca yönelik bulunduğunu ifade etmiştir.

Aslında isime ilişkin davalarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “*her devlete ait geniş takdir yetkisinin sınırını belirlemekte ve bu sınırla yapılan müdahalenin demokratik toplum düzenine uygun olup olmadığını*” araştırmaktadır. Nitekim anılan kararda Mahkeme tarafından Türkiye’de Kürtçe isimlere ilişkin yaşanan süreç özetlenmiş ve Kürtçe kökenli isimlerin iç hukukta yasak olmadığı, Türk alfabesindeki karakterlere bağlı kalınmak yani fonetik aktarımla bu öz adların kullanılabilmesi vurgulanmıştır⁴⁴. Her ne kadar fonetik aktarımın dile özgü anlam farklılıkları yaratabilme ihtimali bulursa da bu durum belli bir dile özgü değil alfabe farklılığı taşıyan tüm diller için geçerli bir durumdur⁴⁵.

Meselenin istisnasını ise Türkiye’nin de taraf olduğu *14 nolu Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşme* hükümleri oluşturur.⁴⁶ Sözleşme uyarınca çocuğun ana ya da babasından birinin taraf ülke vatandaşı olması halinde çocuğa Türk alfabesine uygun adla birlikte ilgili ülke hukukuna uygun ikinci ad harfiyen ve değiştirilmeksizin yazılabilir⁴⁷. Uygulamanın ikilik yaratıp yaratmadığı yönündeki

⁴⁴ Önceleri 1587 sayılı Nüfus Kanunu’nun 16. maddesine dayanılarak yasaklanan bu isimlerin hükmün 4929 sayılı Kanunu ile değiştirilmesinden ve ardından Kanunun yürürlükten kaldırılarak yerine 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun getirilmesinden bu yana artık Kürtçe kökenli isimlerin kullanılabilmesi açıklanmaktadır. (Anılan karar § 26-29 ve § 61) Kararda bu husus alanda bir yeknesaklık oluşturmayı amaçlayan 14 No’lu CIEC (Kurumsal Etik Komisyonu) Sözleşmesi’nin isim ve soyadların aktarımında fonetik aktarım da dahil olmak üzere birçok sistem öngördüğü not edilmektedir. Bir Devletin yetkili mercileri bir kimsenin ulusal alfabede yer almayan harfler içeren ismini kimlik belgesi ya da başka bir resmî belge üzerine yazmak zorunda kaldığında en çok kullanılan ve aktarılacak ismin kaynak dildeki telaffuzunu bozmadan söz konusu Devletin resmi diline en yakın bir biçimde aktaran metot, fonetik aktarımdır

⁴⁵ Bu noktada belirtmek gerekir ki benzer sorunların yaşandığı İsviçre hukukunda Federal Konsey 12 Mayıs 2021 tarihinde, birkaç istisna dışında Avrupa dillerinin tüm özel karakterlerinin girilebilmesini sağlamak üzere ülke genelinde tek tip bir karakter yazımı uygulamaya karar vermiş; böylece ilgili kişiler nüfus kayıt bilgilerini belirlenen dillere ait karakterler ile farklılık olmadan yazdırabilme imkanına sahip olmuştur. 26 Haziran 2024 tarihinde Federal Konsey tarafından kabul edilen nüfus kayıtlarının tutulmasına ilişkin bu mevzuat değişikliği (*Ordonnance sur l’état civil*) 11 Kasım 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁴⁶ Türkiye Sözleşmeyi 13/09/1973 tarihinde (Bern) imzalamış olup 1881 sayılı Kanun ile kabul edilerek (17/04/1975) 16/02/1977 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (RG. 14.08.1975/15326) Sözleşmeyi imzalayan ülkeler Almanya, Avusturya, Belçika, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Türkiye onaylayan ülkeler ise, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Türkiye’dir.

⁴⁷ Bu durum Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleri Genel Müdürlüğüne 08/10/2021 tarihli Nüfus Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Açıklamasında Çocuk Adı’na ilişkin 6.4.2. hükmünde de özel olarak

tartışmalara ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “uluslararası düzeyde sözleşmelere dayalı tanınan haklar” penceresinden bakmaktadır. Kaldı ki 14 nolu Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşmenin 1’inci maddesi “*Bu Sözleşme Akit Devletlerde yürürlükte bulunan, ad ve soyadlarının belirtilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasına hâlel getirmez.*” hükmü ile istisnai durumu zaten açıkça ortaya koymaktadır. Mahkeme bu noktada tekrar ve özel olarak Türk alfabesi kurallarına göre yazıldığı sürece Kürtçe ad ve soyadı seçimine engel teşkil edecek herhangi bir hukuki düzenleme bulunmadığının altını çizer.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin öz ada ilişkin hem İsviçre Federal Mahkemesine hem de Türk Yargıtayına göre çok daha geniş yorum yaptığı görülmekte; Mahkeme kaydedilmek istenen ismin çocuğa zarar verme ihtimali ve ismin uygunsuzluğu ile çocuğa verilebilecek muhtemel zarar arasındaki dengeyi sınır olarak kabul etmektedir. Çocuğa özgürce öz ad vermenin, özel ve duygusal bir anlam ifade ettiği ve anne babanın özel yaşamlarının bir parçası olduğu gerekçesiyle Sözleşmenin 8’inci maddesi kapsamında bir değerlendirme yapılmaktadır. İsim değişikliği yönünden ise Mahkemenin önceliği değiştirme nedeninin ciddi ve kabul edilebilir önemde olması; ayrıca sebebin mantıklı ve ikna edici nitelikler taşımasıdır. Mahkeme isim değişiklikleriyle ilgili devletlere tanınan takdir yetkisinin son derece geniş kapsamlı olduğu vurgusunda bulunarak bu durumun her başvuru özelinde ayrıca ve özenle değerlendirilmesi gerektiği belirtilir.

II. ÇOCUĞUN ÖZ ADINI BELİRLEME YETKİSİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Çocuğun öz adını koymak hakkı ana ve babayı aittir (MK m 339/V). Pek tabii bu hüküm, ana ile babanın evli olmaları hâli için geçerli olup evli değillerse hak anaya verilmiştir. Bulunmuş çocuklar yönünden ise öz ad ve soyadı belirlenememişse ad ve soyadı nüfus müdürlüğünce verilir. (NHK m 19)

açıklanmaktadır: “Milletlerarası Ahvali Şahsiye Komisyonunun XIV No’lu Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşme hükümleri saklıdır. Çocuğun ana veya babasından birinin Sözleşmeye taraf ülke vatandaşı olması halinde çocuğa Türk alfabesine uygun adla birlikte ilgili ülke hukukuna uygun ikinci ad harfiyen ve değiştirilmeksizin yazılabilir.”

Ebeveynlerin çocuğun öz adını belirleme hakkının velayete bağlı bir hak olup olmadığı hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre her ne kadar Türk Medenî Kanun’umuz öz ad koyma konusunu velâyet bahsinde düzenlemiş ise de çocuğun öz adını koyma hakkın velâyet ile ilgili değildir. Diğer bir deyişle, ana ve baba velâyet hakkına sahip bulunmasalar dahi ölüm ya da ayırt etme gücünden yoksunluk dışında doğan çocuklarının öz adını koyma hakkı yine de onlara aittir⁴⁸. Zira çocuğa ad konulması velayetten bağımsız olarak anne ve baba olmanın getirdiği kişisel ve temel bir haktır⁴⁹. Ana ya da babanın, örneğin kötü idare sebebiyle kısıtlanarak kendisine vasi atanmış olması çocuğun adını birlikte koyma hakkını sonlandırmaz ve bu ihtimalde dahi çocuğun adını ayırt etme gücüne sahip ana ve baba birlikte koyar⁵⁰.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise bu hak kanun koyucu tarafından Türk Medeni Kanunu’nun velayete ayrılan Altıncı Ayırımında düzenlenerek velayete sahip ana ve/veya babaya tanınmış bir haktır. Dolayısıyla velayetin ana babadan birine bırakıldığı durumlarda çocuğun adını velayet kendisine bırakılan ana ya da baba tek başına belirleyebilir⁵¹. Nitekim TMK m 314/3 hükmü de bu görüşü destekler nitelikte olup evlatlığın kendi anne ve babasıyla arasında olan soy bağı devam ettiği ve evlatlığın hâlihazırda bir ismi olduğu halde velayet hakkına sahip olan evlat edinene, evlatlığa yeni

⁴⁸ Bucher (n 8) N 773. Bu görüş çocukla ebeveyni arasında soybağının kurulmuş olmasını yeterli görmektedir. F. Hakkı Saymen ve Halid Elbir, *Türk Medeni Hukuku Cilt III* (2. Baskı, Hak Kitabevi 1960) 370, 371; Ali Naim İnan, *Çocuk Hukuku* (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları 1968) 117; Öztan (n 6) 1018, 1111. Yargıtay velayet hakkı kendisinde bulunan çocuğun ad değişikliği talebi ile annesi tarafından açılan (TMK m 27) bir davayı çocuğun babası davaya dahil edilmeden ve taraf teşkili sağlanmadan işin esasına girilip deliller toplanıp oluşacak sonuç doğrultusunda bir karar verilmesi yerine, taraf teşkili sağlanmadan davanın esası hakkında karar verilmesi doğru görmeyerek bozmuştur. Yargıtay 8 HD, E. 2017/7323 K. 2017/7300, 18.5.2017 (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi 31.10.2025).

⁴⁹ Yannick Lécuyer, *Régimes des libertés et droits fondamentaux* (Gualino Lextenso édit, 2016), 23.

⁵⁰ Ebru Karaman, *Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Anayasal Değerlendirmesi* (Oniki Levha Yayınları, 2023) 174; Ömer Uğur Gençcan, *Velayet Hukuku* (3. Baskı, Yetkin 2023) 328.

⁵¹ Akıntürk ve Ateş (n 1) 420; Ahmet Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (8. Baskı, Turhan 2025) 640; Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve M. Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku* (19. Baskı, Filiz Kitabevi 2024) 355; Selda Güneş Ceylan, Roma Hukukunda Günümüze *Velayet-Vesayet Hukuku* (Yetkin 2004) 226; Serap Helvacı ve Fulya Erlüle, *Medeni Hukuk* (10. Baskı, Legal 2024) 219; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha 2010) 280; İlknur Serdar, ‘Birlikte Velâyet’ (2008)10(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 155, 162; Elçin Grassinger (n 15) 25; Burak Özen, ‘Soyadının Soybağı Yoluyla Kazanılması ve Bu Yolla Kazanılan Soyadında Değişiklik Yapılması’ (2010)16(3-4) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 171, 172.

bir isim verme imkânı tanımaktadır. Bu durum öz ad koyma hakkının genetik anne ve baba olmaktan kaynaklanmanın ötesinde kanun koyucu tarafından velayet ile ilişkilendirildiğini açıkça ortaya koyar⁵².

Aksi görüşü savunan yazarların gerekçe olarak anne ya da babanın, örneğin kötü idare sebebiyle kısıtlanarak kendilerine vasi atanmış olduğu durumlarda ayırt etme gücüne sahip olmak kaydı ile çocuğun adını koyma haklarının devam ettiği yönündeki gerekçelendirmeleri ise kanaatimizce “*velayetin kaldırılmasını gerektiren sebepler*” ile “*kısıtlanmayı gerektiren sebeplerin*” birbiri ile her zaman kesişen ya da örtüşen ihtimalleri doğurmaması nedeniyle yerinde değildir. Bir kimsenin kısıtlanabileceği haller TMK m 405-408 hükümleri arasında sayılmış olup özgürlüğü bağlayıcı ceza (m 407) ve istek üzerine kısıtlanma (m 408) hallerinde olduğu gibi her zaman ayırt etme gücünün yokluğuna bağlı değildir. Buna karşılık velayetin kaldırılması, çocuğun ana ve babaya karşı korunması bakımından kararlaştırılabilecek en ağır önlem olup Türk Medeni Kanunu 348’inci maddesinde, çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaması ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşıldığı durumlarda hâkime takdir yetkisi çerçevesinde tanınan bir imkandır. Kanun koyucu bu durumları “ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi” ya da “ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması” ihtimalleri olarak metne alır. O halde ana ya da babanın kötü idare gibi bir sebeple kısıtlanmış olması tek başına velayetin kaldırılması için yeterli olmadığı gibi kısıtlanma kararı da *kendiliğinden* velayet hakkını sona erdirecek bir sonuç doğurmaz⁵³.

III. ÇOCUĞUN ÖZ ADINI BELİRLEMEDE İHTİLAFA DÜŞÜLMESİ

Türk Medenî Kanunu, eşlerin sadece evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halini değil aynı zamanda evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşmeleri hâlini de hâkimin müdahalesini isteyebilme sebebi olarak saymaktadır. (TMK m 195) Benzer düzenleme İsviçre Hukukunda da bulunmakta (CC m

⁵² Sera Reyhani Yüksel, *Velayet Hakkının Anayasal Sınırları* (Legal 2016) 88.

⁵³ Vesayet altındaki bir kişinin Denetim Makamı izni ile evlat edinebiliyor olması da bu durumun bir diğer göstergesidir (TMK m 463/1).

174)⁵⁴ ve her iki hukuk sisteminde de evlilik birliğini korumak adına hâkimin alabileceği önlemler belirlenmektedir. Bu tedbirler aslında hem gelecekte ortaya çıkabilecek başka zorlukları engelleyebilmek hem de eşler arasında var olan anlaşmazlığı ortadan kaldırarak bir yerde eşlerin birbirlerine karşı yabancılaşmalarına engel olmak amacı taşır⁵⁵. Önemli konulardaki uyuşmazlıklar şüphesiz eşler arasındaki kişisel çekişmelerin ötesinde evlilik birliğinin devamı ve sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple ana ve babanın çocuğun öz adını belirlerken anlaşmazlığa düşmüş olması ve çocuk için öz ad belirleyememeleri şüphesiz evlilik birliğinin devamı yönünden önemli bir uyuşmazlıktır⁵⁶.

Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemleri alma konusunda yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri aile mahkemesidir. Eşlerin yerleşim yeri farklı ve her ikisi de uyuşmazlık konusunda talepte bulunmuş ise yetkili mahkeme ilk istemde bulunan eşin yerleşim yeri aile mahkemesidir. (TMK m 201) Aile mahkemesi hakiminin uyuşmazlığa yönelik olarak ilk başvurusu gereken yol şüphesiz *eşleri uzlaştırmaya* ve öğüt vererek belli bir öz ad üzerinde anlaşmalarını sağlamaya çalışmaktır. (TMK m 195/2) Hâkim eşlere belli bir isim üzerinde anlaşmalarının zorunlu olduğunu, ana baba olarak kendilerine tanınan bu hakkı dürüstlük kuralı, karşılıklı sevgi, saygı ve anlayış çerçevesinde kullanmalarının gerekliliğini hatırlatır⁵⁷. Hâkim eşleri uzlaştırmaya

⁵⁴ CC m 174 hükmü şu şekildedir:

“Eşlerden biri aile yükümlülüklerini yerine getirmese ya da eşler evlilik için önemli bir konuda anlaşmazlığa düşerlerse, birlikte ya da ayrı ayrı hâkimden müdahale etmesini talep edebilirler.

Hâkim, eşlere görevlerini hatırlatır ve onları uzlaştırmaya çalışır; onların rızasıyla, uzman kişilerin yardımını isteyebilir veya evlilik veya aile danışmanlığı almalarını tavsiye edebilir.

Gerekirse, hâkim eşlerden birinin talebi üzerine kanunda öngörülen tedbirleri alır. Şiddet, tehdit veya hayata kast durumunda kişiliğin korunmasına ilişkin hüküm kıyas yoluyla uygulanır.”

⁵⁵ ATF 116 II 21 (<https://www.bger.ch/>, Erişim Tarihi 01.09.2025).

⁵⁶ Akıntürk ve Ateş (n 1) 135. Ayrıca bkz. Baygın (n 51) 280; Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (2. Baskı, Legal 2005) 108; Öztan (n 6) 1018. Yargıtay 2 HD, E. 2016/26017; K 2017/14036, 04.12.2017. Yargıtay bu kararında çocuğun Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca doğum bildirimiminin (m 15/5) çocuğun adının konulmasına ilişkin bir düzenleme olmadığını belirterek; ana ve babanın velayet hakkı kapsamında yer alan çocuğun adını koyma konusunda uyuşmazlığa düşmeleri halinde, ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebileceklerine hükmetmiştir. Akıntürk ve Ateş (n 1) 137, dipnot 39.

⁵⁷ Akıntürk ve Ateş (n 1) 137. Ayrıca hâkimin uzlaştırması yönünde bkz. Kurt Affolter-Fringeli et Urs Vogel, ‘Art. 301 ZGB’ in Henz Hausheer, Hans Peter Walter (édit.), *BK-Berner Kommentar, Art. 301 ZGB*, (Stämpfli Verlag, 2016) N 94; Papaux Van Delden et Baddeley (n 25) N 145; Philippe Meier, *Droit des personnes* (2e éd, Schulthess Verlag 2021) N 265; Meier et Stettler (n 8) N 826.

çalışırken her iki eşe de eşit mesafede yer almalı ve lüzum görürse eşlerin ortak rızası ile uzman bir kişiden yardım da alınabilmelidir.

Çocuğa öz ad verme hakkı Devletin zorlayıcı nedenler olmaksızın müdahale etmemesi gereken ebeveynlerin kişisel alanına ait bir haktır⁵⁸. Bu sebeple hâkimin ana ve baba yerine geçerek çocuğa öz ad belirleme ya da seçme imkânı bulunmaz. Zira hâkimin eşleri uyarma ve uzlaştırma dışında bağlayıcı şekilde bir şeyi yapma, yapmama ya da kaçınmaya yönelik ifa hükmü vermesi mümkün değildir⁵⁹. Bu noktada doktrinde hâkimin isim seçme yetkisini ebeveynlerden birine bırakabileceği hatta ananın adın belirlenmesinde öncelikli hakka sahip olması gerektiği yönünde görüşler de bulunduğunu ifade etmek gerekir.⁶⁰ Ancak bizim de katıldığımız baskın görüş uyarınca, hâkimin ebeveynleri uzlaştırmaya çalışması öncelikli olmalı, lüzum görürse çocuk menfaatine en uygun yolu bulabilmek adına uzman desteğine başvurabilmeli ve anlaşmazlığı her iki taraf yönünden de en uygun şekilde çözebilmek adına gerekiyorsa iki eşin de uygun bulunduğu ismi birlikte öz ad olarak belirleyebilmelidir⁶¹. Zira öz ad bir sözcükten oluşabileceği gibi birden çok sözcükten de oluşabilir. Şüphesiz bu sayı makul miktarda olmalıdır. Çocuğa her iki ebeveynin istediği öz adın birlikte verilmesi kanaatimizce hem çocuk menfaatine ve eşler arası eşitlik ilkesine en uygun yol hem de ortaya çıkan uyuşmazlığın daha da büyüyerek evlilik birliğini çıkmaza sokmasına engel en makul yöntemdir.

Yakın tarihli ve ilginç bir Yargıtay kararında davacı baba boşanma aşamasında dünyaya gelen ortak çocuğa davalı annenin, davacının husumet içerisinde bulunduğu kadının dedesinin ismini (... Ali) kendi rızası olmadan verdiğini ve bu durumun kendisini rahatsız ettiğini, çocuğun bu kişi ile özdeşleşmesini istemediğini ileri sürerek ortak çocuğun isminin iki ayrı şekilde değiştirilebilmesi yönünde talepte bulunmuştur⁶². İlk derece Mahkemesi somut olayda çocuğun öz adı konusunda eşler arasında uzlaşımın

⁵⁸ ATF 82 I 32, 33; ATF 118 II 243, c. 2, JdT 1994 I 345.

⁵⁹ Dural, Ögüz ve Gümüş (n 51) 207.

⁶⁰ Serozan (n 56) 108; Öztan (n 6) 1018.

⁶¹ Affolter-Fringeli et Vogel (n 57) N 97, 99; Bucher (n 8) N 413; Meier et Stettler (n 8) N 391; Akıntürk ve Ateş (n 1) 137; Serdar (n 51) 162; Öztan (n 6) 1018.

⁶² Yargıtay 2 HD, E. 2024/7118 K. 2025/1326, 12.2.2025 (www.lexpera.comtr, Erişim Tarihi 08.08.2025).

olmadığı, bu durumda hâkimin müdahalesinin gerekli olduğunu vurgulayarak “her iki tarafın tercihi olan isimler dışında ve bu isimlere benzer olmayan bir isim belirlenerek ortak çocuğun isminin "Adil" olmasına” karar vermiştir. Hüküm davalı anne tarafından istinaf edilmiş, Bölge Adliye Mahkemesince “hem annenin hem de babanın çocuğun isminin konulması hususunda yasal haklarının mevcut olduğu, davacı babanın bu hakkının bertaraf edilemeyeceği, İlk Derece Mahkemesince annenin yasal hakkı kapsamında tescil ettiği ismin korunması gerektiği bununla birlikte babanın tercih ettiği ve açıkça dava dilekçesinde belirttiği isimlerden birisinin eklenmesi gerekirken tamamen farklı bir isim belirlenmesinin yasanın amacına uygun düşmediği” gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararını kaldırılarak, ortak çocuğun adının değiştirilmesine karar verilmiştir. Hüküm davacı baba tarafından temyiz edilmiştir.

Yargıtay ise Bölge Adliye Mahkemesi kararını bozmuş ve bozma kararında öncelikle taraflarca ortak çocuğa verilen ismin, çocukla bir ömür boyu taşınacak bir kimlik değeri taşıdığı, bu nedenle hem anne hem babanın onayıyla belirlenmesinin çocuğun menfaati açısından önem arz ettiği vurgusu özellikle yapılmış; yaşanan uyuşmazlığın sadece öz ada ilişkin tercih farklılığı olmadığı aynı zamanda baba yönünden geçmişte yaşanan ciddi bir husumetlisini çağrıştırması yönüyle de kabulü zor olan anlamı vurgulanmıştır. Yargıtay anne tarafından belirlenen üçlü isim tercihinde de “çocuğun hayatı boyunca taşıyacağı ismin belirlenmesinde, yalnızca taraflar arasındaki denge değil, aynı zamanda çocuğun sosyal çevrede kolayca kullanılabilmesi, sade ve taşınması güçlük yaratmayacak nitelikte bir isim olmasının da önemli olduğunu belirterek üç ismin kullanımı, resmi işlerde, okul hayatında ve sosyal çevrede kullanım güçlüklerine neden olabileceğinden bu tür isim belirlemelerinde sadeliğin esas alınması gerektiği” belirtilmiştir. BAM kararının taraflar arasında tam ve adil bir denge kurmadığı davalı annenin "Anıl" ismine karşı açık bir itirazının bulunmadığı, davacı babanın ise özellikle "...” ismine karşı geçmişte yaşanan husumet dolayısıyla ciddi rahatsızlık duyduğu görüldüğünden davacının talepleri arasında da bulunan "Anıl" adının her iki taraf ortak iradesine en yakın birleşimi ile "Ali Anıl" ismi+ olduğuna karar verilmiştir.

Bununla birlikte Yargıtay aynı yöndeki bir başka kararında, anne ve babanın boşanmalarından sonra çocuğun öz adına ilişkin yapılan değişiklik itirazlarda aile birliği

sona erdiğinden artık aile mahkemesi hakiminin müdahalesinin istenemeyeceği (TMK m 195); ileri sürülen sebeplerin çocuğun adının değiştirilmesi için haklı neden teşkil edip etmediğinin ise asliye hukuk mahkemesinin görevi kapsamında ve haklı olarak ancak adın değiştirilmesi talebi olarak (TMK m 27) değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır⁶³. Yüksek Mahkeme isim değişikliği talebiyle açılan (TMK m 27) başka davalarda da haklı olarak evlilik birliği içinde hâkimin müdahalesine (TMK m 195) ve aile mahkemelerinin görev alanına ilişkin vurgularda bulunur⁶⁴.

Diğer yandan Yargıtay kararlarına konu olan ve ortak çocuğa ait öz adın belirlenmesine ilişkin bazı kararlarda ise oldukça önemli ve ince bir detayın gözden kaçırılmaması gerektiğini düşünmekteyiz. Şöyle ki ana ve babanın “*velayet hakkı kapsamında müşterek çocuğun öz adını belirleme hakkı*” ile (TMK m 339/V) ile yine ana ve/veya babaya Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca verilen “*doğumu bildirim yükümlülüğü*” (NHK m 15/5) birbirinden farklıdır. Bilindiği üzere sağ olarak dünyaya gelen her çocuğun, doğumdan itibaren Türkiye’de otuz gün içinde nüfus müdürlüğüne, yurt dışında ise altmış gün içinde dış temsilcilığe bildirilmesi zorunluluğu vardır. (NHK m 15/1)

Doğum bildirimini ana, baba, vasi veya kayyım, bunların bulunmaması halinde, çocuğun büyük ana, büyük baba veya ergin kardeşleri ya da çocuğu yanında bulunduranlar tarafından, doğumu gösteren resmî belgeye veya sözlü beyana dayalı

⁶³ Karara konu olayda davacı anne K2 dava dilekçesinde, boşandığı eşi K1 'ın müşterek çocuğun adını tek başına nüfusa müracaatla " K3 " koyduğunu, kendisinin ise çocuğa " K4 " adını verdiğini, çocuğun çevresinde " K4 " adı ile tanınıp bilindiğini ileri sürerek "müşterek çocuğun " K3 " olan adının " K4 " olarak değiştirilmesini istemiş; İlk derece mahkemesi, davaya bakma görevinin aile mahkemesine ait olduğu gerekçesi ile görevsizlik kararı verilmiştir. Yargıtay 8 HD, E. 2019/3322 K. 2019/8433, 2.10.2019. Benzer yönde bkz. Yargıtay 8 HD, E. 2019/4689 K. 2019/8434, 2.10.2019. (www.lexpera.comtr, Erişim Tarihi 08.08.2025).

⁶⁴ Karara konu olayda Davacı dava dilekçesinde; davalı ... ile evli olduğunu, bu evliliklerinden bir erkek çocuklarının meydana geldiğini, doğum öncesinde eşiyle çocuğa konulacak isim konusunda anlaşmaları ve koyacakları ismi kararlaştırdıkları halde; eşinin, doğumda yanında bulunmayışından yararlanarak, çocuğa, kardeşinin adını ve bunun yanına daha önce hiç konuşulmayan bir isim ekleyerek "...” ismini koyduğunu ve çocuğu bu isimle nüfusa tescil ettirdiğini, müşterek çocuğun isminin ana ve baba birlikte karar alarak verilmesi gerektiğini ileri sürerek, 18.12.2013 doğumlu çocuğunun isminin "...” olarak değiştirilmesini istemiş; mahkemece, çocuğun isminin "...” olarak değiştirilmesine karar verilmesi talepli olup davanın asliye hukuk mahkemelerinin değil aile mahkemelerinin görevi içinde olduğu yönündedir. Yargıtay 18 HD, E. 2015/12367 K. 2016/9061, 6.6.2016 (www.lexpera.comtr, Erişim Tarihi 08.08.2025).

olarak yapılır. (NHK m 15/5) Bildirimde çocuğa konulan adın da yazılması esastır. Üstelik artık günümüzde bu bildirimler sağlık kuruluşlarında dünyaya gelen ve MERNİS kaydına gönderilmiş doğum raporu bulunan çocuklar yönünden “E-Devlet Sistemi Üzerinden” dahi kolaylıkla gerçekleştirilebilir⁶⁵. Bu noktada velayet hakkına sahip anne veya baba tarafından doğum bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi ile öz adın belirlenmesi hakkı iç içe geçmiş gibi görülse de aslında birbirinden ayrı hak ve yükümlülüklerdir.

Doğumu bildirim yükümlülüğünü yerine getiren ana veya babadan birinin çocuğa ait herhangi bir öz adı diğerinin rızası olmadan nüfusa kaydettirmiş olması müşterek çocuğun tescil ile öz adı kazanacağı sonucu doğuramayacağı gibi ebeveyne kaydın terkinini talep hakkı da verir. Böyle bir durumda evli olan ana ve baba anlaşamazlarsa ayrı ayrı ya da birlikte hâkimin müdahalesine (TMK m 195) başvurmak zorunda kalır⁶⁶. Evli değilse aşağıda da açıklanacağı üzere TMK m 27 hükmü her zaman bir anahtar olarak yerini korur⁶⁷.

⁶⁵ Nüfus ve Vatandaşlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünce 08/10/2021 tarihli Nüfus Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Açıklamasının 6.3. e-Devlet Sistemi Üzerinden Yapılan Doğum Bildirimlerinin Tescili başlıkla açıklamaları uyarınca; Türk vatandaşlarının yurt içinde ve sağlık kuruluşunda dünyaya gelen ve Merkezi Nüfus İdaresi Sistemine (MERNİS) gönderilmiş doğum raporu bulunan çocuklarının doğum bildirimlerine ilişkin başvuruları e-Devlet Sistemi üzerinden elektronik imzalı olarak MERNİS'e gönderilir. (6.3.1) Başvuruda bulunan anne veya baba tarafından e-Devlet Sistemi üzerinden *çocuğun adı*, dini, baba adı (evlilik dışı doğumlarda) ve Türkiye Cumhuriyeti Kartını (TCKK) teslim alacak kişi bilgilerinin girilmesi ve çocuğun kaydedileceği adresin seçilmesi akabinde başvuru elektronik imza ile imzalanır. (6.3.3)

⁶⁶ Bu konuda örnek olarak bkz dipn 56'da belirtilen Yargıtay 2. HD, T. 04.12.2017, E. 2016/26017; K 2017/14036; Akıntürk ve Ateş, 137, dpn. 39. Yargıtay anne ve babanın anlaştıkları dışında çocuğa bir öz ad koyması durumunda, diğer eş bu adın iptalini isteyebilir. Örneğin, Yargıtay'ın verdiği kararda, müşterek çocuklarına Efe isminin konulması konusunda anlaştıkları ve anlaşmalarına rağmen davalı babanın beyanı üzerine nüfusa çocuğun adının Efe Metin olarak kaydedildiği anlaşılmaktadır. Medeni Kanun'un 339. maddesinin son fıkrası uyarınca, çocuğun adını anne ve babası koyar hükmü dikkate alındığında, nüfusa kayıt sırasında annenin çocuğunun adının Efe Metin olarak konulmasında bir rızası bulunmadığından, annenin isteği dışında eklenen Metin isminin nüfus kaydından terki gerekirken davanın reddi doğru görülmemiştir. Yargıtay 2. HD., T. 29.06.2009, E.2009/8289, K2009/12732. Bkz.: Gençcan, 329.

⁶⁷ Bu konuda örnek olarak bkz dipnot 56'da belirtilen Yargıtay 2 HD, E. 2016/26017; K 2017/14036, 04.12.2017; Akıntürk ve Ateş (n 1) 137, dipnot 39. Yargıtay anne ve babanın anlaştıkları dışında çocuğa bir öz ad koyması durumunda, diğer eş bu adın iptalini isteyebilir. Örneğin, Yargıtay'ın verdiği kararda, müşterek çocuklarına Efe isminin konulması konusunda anlaştıkları ve anlaşmalarına rağmen davalı babanın beyanı üzerine nüfusa çocuğun adının Efe Metin olarak kaydedildiği anlaşılmaktadır. Medeni Kanun'un 339. maddesinin son fıkrası uyarınca, çocuğun adını anne ve babası koyar hükmü dikkate alındığında, nüfusa kayıt sırasında annenin çocuğunun adının Efe Metin olarak konulmasında bir rızası bulunmadığından, annenin isteği dışında eklenen Metin isminin nüfus kaydından terki gerekirken

IV. ÇOCUĞUN ÖZ ADININ DEĞİŞTİRİLMESİ

Kişilerin adlarını diledikleri anda ve sıkça değiştirmeye kalkmaları, sosyal ilişkilerdeki devamlılığı (istikrarı) ve güveni sarsar. Bu nedenle adın değiştirilemezliği ilkesi kural olarak benimsense de kişilerin gülünç, anlamı hiç de hoş olmayan veya kişilikleri hakkında çok yanlış izlenimler uyandırabilecek mahiyetteki adlarını, ölünceye kadar taşımak zorunda bırakılmaları da menfaatlerine aykırı olur⁶⁸. İşte bu iki karşıt menfaati dengelemek maksadıyladır ki Medenî Kanun'umuz, 27'nci maddesiyle ancak haklı sebeplerin bulunması hâlinde bir kimsenin adını değiştirebilmesine imkân tanır⁶⁹. Adın değiştirilmesi geniş anlamı ile anlaşılmalı ve sadece adın tümüyle değiştirilmesini değil, bir harfin ya da kelimenin kaldırılmasını veya eklenmesini de içermelidir⁷⁰. Öz ad değişikliğine ilişkin kararların iki sonucu bulunur: Bunlardan biri, *davacı kişinin o güne kadar kullanmakta olduğu öz adını terk ederek bundan sonra yeni bir öz ad taşıma hakkını kazanması*; diğeri ise, *nüfus kütüğündeki kaydın buna uygun olarak değiştirilmesidir*.

Adın değiştirilmesini haklı gösterecek sebeplerin neler olduğunu belirleyecek kişi takdir yetkisi çerçevesinde hakimdir. (TMK m 4) Hâkim haklı sebebin bulunup bulunmadığını, özellikle adının değiştirilmesini isteyen kimsenin kişisel, ekonomik ve ailevî menfaatlerini göz önünde tutarak belirler. Gülünç veya çirkin anlamlar ifade eden, söylenmesi (telâffuzu) ve yazılması güç veya sahibi hakkında şüphe uyandırabilecek mahiyette olan adların değiştirilmesi, haklı sebebe örnek olarak gösterilebilir. Kişinin ülke içinde kötü şöhretle tanınmış bir aileye mensubiyetini çağrıştıran veya böyle bir

davanın reddi doğru görülmemiştir. Yargıtay 2 HD, E.2009/8289, K2009/12732, 29.06.2009 bkz. Gençcan (n 50) 329.

⁶⁸ Akipek, Akıntürk ve Ateş (14) 432.

⁶⁹ Yargıtay 8 HD, E. 2019/4689 K 2019/8434, 2.10.2019; Yargıtay 18 HD, E. 2010/5712 K 2010/9097, 15.06.2010; Yargıtay 18 HD, E. 2006/892 K 2006/1881, 09.03.2006. (www.lexpera.comtr, Erişim Tarihi 08.08.2025)

⁷⁰ Ataay (n 11) 198; Zahit İmre, *Medeni Hukuka Giriş* (3. Baskı, Fakülteler Matbaası 1980) 491; Dural ve Öğüz (n 11) 182. Bununla birlikte nüfus kütüklerindeki yazım yanlışları adın değiştirilmesi kavramı kapsamında değildir. Bu tür maddî hatalar Genel Müdürlükçe ya da dayanak belgesinin bulunduğu nüfus müdürlükleri tarafından düzeltilir veya tamamlanır. Genel veya yersel yazım suretiyle tesis edilen aile kütüklerindeki kayıtlarda maddî hata veya din bilgisinin silinmesi ya da değiştirilmesi istekleri dışında mahkeme kararı olmadıkça herhangi bir düzeltme yapılamaz.

görünüm yaratabilecek yahut kişinin yabancı olduğu izlenimi uyandıran adların değiştirilmesinde de haklı birer sebep vardır⁷¹.

2013 yılında İsviçre Medeni Kanununun 30'uncu maddesinde yapılan değişikliklerle isim değişikliği davalarında “*haklı sebepler (justes motifs)*” yerini “*meşru (yasal) sebepler (motifs légitimes)*” almıştır. Bu değişikliklerle birlikte isim değişikliği taleplerine ait şartlarda daha esnek ve daha az katı hareket edilebilmekte ve davalarda kişilere ait sübjektif sebepler de dikkate alınmaktadır⁷².

Çocuk yönünden öz adı üzerindeki hakkı kişilik hakkı iken aynı adın değiştirilmesini talep etme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı hak niteliği taşır⁷³. Kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olmanın en önemli sonucu ise hakkın kullanımında kural olarak temsilin mümkün olmaması ve bizzat hak sahibi tarafından ileri sürülebilmesidir⁷⁴.

⁷¹ Dil devriminin akışına uyarak “adlarının Türk adlarıyla değiştirilmesine dair olan” istemler, “hâlen kullanılmakta olan soyadı yerine evvelce maruf ve ticaret hayatında o suretle tanınmış olan lâkaplarının alınması” istekleri de haklı sebep olarak kabul edilmelidir. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 433.

⁷² Affolter-Fringeli et Vogel (n 57) N 105; Roland Büchler, Art. 270-270b CC in Thomas Geiser, Christiana Fountoulakis (édit.), Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch I (6e éd, Munich 2018) N 41. Bu değişiklik hakkında: ATF 140 III 577, SJ 2015 I 281, c. 3.3 ab initio ve 3.3.4; 17 Mart 2011 tarihli TF 5A_624/2010, c. 3.1. Regina Elisabeth Aebi-Müller, ‘Das neue Familiennamensrecht – eine erste Übersicht’ RSJ (2012) 449, 456 f; Meier (n 57) N 288 ve 292; De Luze et De Luigi (n 17) N 78; Thomas Geiser, ‘Rechtsprechungspanorama Eherecht’ PJA (2018)1 100. Hükmün daha geniş yorumlanması bakımından bkz. Marie-Laure Papaux Van Delden, L’influence de la CEDH en droit civil, Rapport à la SJS 2022, in RDS 2022 II 155, 252.

⁷³ Serap Helvacı, *Türk ve İsviçre hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar* (Beta 2001) 63; Elif Kara, *Aile Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Yetkin, 2025) 48. Bilindiği üzere kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kişilik haklarını da içeren bir üst kavram niteliğindedir. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 349; Öztan (n 14) 186; Helvacı (72) 47.

⁷⁴ Ataay (n 11) 85; Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk* (28. Baskı, On İki Levha 2022) 160; Dural ve Öğüz (n 11) 78; Öztan (n 14) 187; Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 317; Dural ve Öğüz (n 11) 167; Helvacı (n 72) 144; İmre (n 69) 493. Şüphesiz bu haklar yönünden temsil ile bağdaşmazlık ilkesi yasal temsilci için söz konusu olup iradi temsil yönünden aynı kural geçerli değildir. Zira yasal temsilci yetkisini kişi iradesinden değil kanundan alır. Ferit Hakkı Saymen, *Türk Medeni Hukuku Cilt II* (2. Baskı, Hak Kitabevi 1960) 121; Özsunay (n 14) 240; Ataay (n 11) 397; Dural ve Öğüz (n 11) 79; Helvacı (n 72) 86. Bu davalar yönünden iradi temsilde vekilin açıkça yetkilendirilmiş olması gerekir. Kara (n 72) 60. “*Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olan isim değişikliği davasının vekil aracılığı ile açılabilmesi için vekile verilen vekaletnamede özel yetki olması gerektiği ...*” Yargıtay 18 HD, E. 2010/11236 K. 2010/15315, 30.11.2010; Yargıtay 8 HD, E. 2018/9837 K. 2018/12054, 3.5.2018. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi 31.10.2025)

Öz ad değişikliği talebinde dava hakkı, örneğin 15 yaşını doldurmuş, ergin kılınmış *tam ehliyetli* bir çocuk yönünden bizzat kullanılabilir⁷⁵. Bununla birlikte *sınırlı ehliyetsiz* çocuklar bakımından da TMK m 16 hükmü kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımını yasal temsilci rızasına bağlamamaktadır. Bu açıdan sınırlı ehliyetsizler de tam ehliyetliler gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını bizzat kullanabilirler. O halde sınırlı ehliyetsiz çocuğun ad değişikliği talebine bağlı davayı çocuğun kendisinin açması gerekecek ve şüphesiz bu durumda da çocuğun dava ehliyeti yönünden ayırt etme gücüne sahip olması şartı aranacaktır⁷⁶. Ancak doktrinde ayırt etme gücüne sahip sınırlı ehliyetsiz çocuğun öz adını değiştirme talebini tek başına yapıp yapamayacağı konusunda görüş farklılıkları bulunmaktadır. Bir kısım yazarlara göre, Medeni Kanun'un kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada ayırt etme gücüne sahip küçükler ile kısıtlıların yasal temsilcilerinin rızasına bağlı tutmuyor olması sebebiyle ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar bu davayı bizzat kendileri açabilir⁷⁷. Buna karşılık kimi yazarlar da adın değiştirilmesinin taşıdığı önem ve doğuracağı sonuçlar nedeniyle sınırlı ehliyetsizlerin bu davayı tek başına açamayacağı ve yasal temsilcisinin de bu işleme katılması gerektiği görüşündedir⁷⁸. Bu yazarlara göre; adın değiştirilmesi ile ilgili talep hakkı yasal

⁷⁵ Bu sonuç TMK m. 16 hükmünden hareketle a fortiori geçerlidir. Ekrem Kurt, 'Türk Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları' İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2016)15(2) 121, 130; Tülay Karakaş, *Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Turhan Kitabevi 2015) 70; Kara (n 72) 85.

⁷⁶ Özel olarak çocuğun soyadı yönünden de yapılan bu tartışmalar için bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 419; Helvacı (n 72) 184-185, Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku* (21. Baskı, Filiz 2022) 128; Özen (n 51) 193; Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Hükümler* (Vedat 2005) 483, Usta (n 6) 112.

⁷⁷ Saymen (n 73) 172; Helvacı (n 72) 144; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir (n 75) 90; Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, (6. Baskı, Filiz 1992) 284.

⁷⁸ Ataay (n 11) 204; İmre (n 69) 493; Öztan (n 14) 176; Grossen, nispi olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları üçe ayırmakta ve isim değişikliği taleplerinin *hak sahibi ve yasal temsilcinin işlemi birlikte gerçekleştirilmesi gereken haklardan olduğunu* belirtmektedir. Jacques M. Grossen, *Schweizerisches Privatrecht, II, Einleitung und Personenrecht*, (Helbing und Lichtenhahn, 1967) 329; Benzer yönde bkz. Şeref Ertaş, 'Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar', Türkiye Noterler Birliği Dergisi, (2000)106, 2; Karakaş (n 74) 63. Egger ise kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları beş grupta toplamakta ve isim değişikliği taleplerinin hak sahibi sınırlı ehliyetsizin ve yasal temsilcinin birlikte katılımını gerektiren haklar olduğunu belirtmektedir. Yazara göre hak *gerek sınırlı ehliyetsiz gerekse yasal temsilci tarafından kullanılabilir ancak bu hakları biri diğerinin katılımı olmaksızın kullanamaz*. August Egger, *İsviçre Medeni Kanun'u Şerhi Giriş ve Kişinin Hukuku*, (Çev. Volf Çernis), (Adalet Bakanlığı Yayınları, 1947) 203-204; Özsunay (n 14) 62.

temsilcinin katılmasına ihtiyaç gösteren kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır⁷⁹. Katılım iradesi yönünden kimi yazarların görüşleri ise görülen davada yasal temsilcinin dinlenmesinin şart olduğu şeklindedir⁸⁰.

Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması kapsamına, hakkın ileri sürülmesi ile birlikte hakkın gerçekleştirilmesine yönelik hukuki işlemler ve gereken hallerde usul işlemlerinin yapılması ve dava açılması da girer⁸¹. Bu sebeple kanaatimizce öncelikle değerlendirilmesi gereken “*çocuğun öz adını değiştirme iradesine ilişkin ayırt etme gücünün varlığı ve kapsamı*” olmalıdır. Zira fiil ehliyetinin en önemli şartını oluşturan ayırt etme gücüne sahip bulunmak şartıyla kişi, henüz kanunun öngördüğü belli yaşa gelmemiş olsa (veya hâlen kısıtlanmış bulunsa dahi) kendi fiilleriyle lehine birtakım hakları ve aleyhine birtakım borçları yaratabilme ehliyetini kazanmış olur⁸². Yeter ki somut olaya göre kendisinden beklenen ayırt etme gücüne yani fiil ve işlemlerinin güdüsünü, sonuçlarını, kapsamını ve etkilerini seçebilme ve bunlara uygun hareket edebilme yeteneğine sahip olsun⁸³. Bu bağlamda öz adını TMK m 27 hükmü kapsamında değiştirmek istemesine *dayanak haklı sebeplerin varlığı ve isteği yönünde ayırt etme gücünün bulunması* durumunda küçüğün kanaatimizce bu davayı bizzat açabilmesi gerekir. Kaldı ki zaten ayırt etme gücü sürekli olmayan ve nispi bir kavram olup, hâkim tarafından her somut olayın özelliğine göre araştırılmalı ve belirlenmelidir. Hukuk

⁷⁹ Ataay (n 11) 206; Köprülü (n 14) 324,325; Özsunay (n 14) 210.

⁸⁰ Özen (n 51) 193; Helvacı (n 72) 185; Dural ve Öğüz (n 11) 180; Serozan (n 75) 483.

⁸¹ Aebi-Müller (n 71) 438.

⁸² Oysa ayırt etme gücünden yoksun olan kişiler, ergin olsalar veya kısıtlanmamış bulunsalar dahi, hiçbir surette kendi fiilleriyle hak ve borçlar yaratamazlar ve kazanamazlar. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 288.

⁸³ Medenî Kanun, 13’üncü maddesiyle ayırt etme gücünü olumsuz bir biçimde tanımlamaya çalışmış olup bu tanımından zıt kanıt yoluyla çıkan anlam, ayırt etme gücünün “akla uygun biçimde davranma yeteneği” olduğu anlaşılmaktadır. Ancak her akla uygun davranış ayırt etme gücünün varlığını gösteremeyecektir. Bu nedenle “ayırt etme gücü, yapılan fiillerin sebebini, anlamını anlayarak ve bunlara uygun olarak bu fiilleri istemek ve bu isteğe göre de onları icra etmek konusunda kişinin sahip olduğu aklî bir yetenektir” şeklinde ifade etmek daha yerinde olur. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 14) 288 vd. İsviçre Medeni Kanunu’nda da 01.01.2013 tarihli değişiklikle birlikte İsviçre hukukunda kanun koyucunun akıl hastalığı ve akıl zayıflığı ifadeleri yerine daha genel anlamda “zihinsel bozukluk (*déficiencie mentale*) ve “psikolojik rahatsızlık (*déficiencie mentale*) terimlerini kullandığı görülmektedir. Buna göre madde metni şu şekilde değiştirilmiştir: “*Yaş küçüklüğü, zihinsel bozukluk, psikolojik rahatsızlık, sarhoşluk ve benzeri sebeplerle makul surette hareket etme yeteneğinden yoksun olmayan her kişi ayırt etme gücüne sahiptir*”.

bakımından önemli olan husus, ayırt etme gücünün kişide “fiilin yapıldığı anda” mevcut olup olmadığıdır. Bu sebeple öz ad değişikliğine ilişkin ayırt etme gücüne sahip çocuğun davacı sıfatı ile bizzat yer alabilmesi ve ayırt etme gücüne ilişkin değerlendirme ile çocuk yönünden haklı sebebin hâkim tarafından birlikte ve re’sen gözetilmesi gerekir⁸⁴. Kaldı ki zaten öz adını değiştirme talebi ve bu talebe ilişkin haklı sebebin varlığı yasal temsilci tarafından değil bizzat ayırt etme gücüne sahip küçük tarafından verilmelidir⁸⁵. Diğer yandan öz ad değişikliği gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar yasal temsile yani işlemin doğrudan ehliyetsiz kişi adına ve hesabına yapılmasına imkân tanımazken⁸⁶ şüphesiz geniş anlamda yasal temsile yani işlemin tamamlayıcı olurunun verilmesine de engel değildir⁸⁷. Bu nedenle bazı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar yönünden yasal temsilci rızasının gerekiyor olması, hakkın kullanım iradesinden ayrı değerlendirilmelidir⁸⁸. Önemli olan husus yasal temsilci rızasını gerektiren kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kanunda düzenlenmeleri gerektiği ve yorum yolu ile belirlenemeyecek olmalarıdır⁸⁹. Bu durum TMK m 16 hükmünden farklı olarak İsviçre Hukukunda daha açık şekilde metne alınmış ve ayırt etme gücüne sahip olan sınırlı ehliyetsizlerin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını bizzat kullanılabileceği, yasal temsilci rızası gereken hallerin ise istisnai olarak saklı olduğu ve kanun tarafından düzenleneceği belirtilmiştir. (CC m 19c/1) Dolayısıyla ayırt etme gücüne sahip çocuğun öz ad değişikliği yönündeki talebini bizzat yapabilecek olması tamamen kişisel bir hakkının kullanımınıdır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları incelendiğinde de Mahkemenin, Sözleşmenin 8’inci maddesi ile

⁸⁴ Yargıtay 2 HD, E. 2012/9858 K. 2013/3484, 14/02/2013 kararında kendi adına nafaka davası için ayırt etme gücüne sahip küçüğün davacı sıfatı ile yer alması gerektiği vurgulanmaktadır. Kara (n 72) 97.

⁸⁵ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir (n 75) 109-110; Oğuzman ve Barlas (n 73) 160.

⁸⁶ Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku* (2. Baskı, Beta 2000) 65.

⁸⁷ Rona Serozan, ‘Sınırlı Ehliyetsizlik Rejimiyle İlgili talihsiz Saplantılar’ içinde *Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan* (Yetkin, 2006) 818; Helvacı (n 72) 8.

⁸⁸ Örneğin TMK m. 308/2 ve m. 309/2 hükümleri böyledir. Evlat edinmeye rıza gösterme, ayırt etme gücüne sahip küçük bakımından kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde iken; ayırt etme gücüne sahip küçüğün bu iradesine (rızasına) ek olarak TMK m. 309/2 gereği ana ve babasının da rızası aranmaktadır.

⁸⁹ Peter Breitschmid, *CHK- Handkommentar, zum Schweizer Privatrecht, ZGB 19c*, (Auflage 4, Schulthess 2023) 90; Arpacı (n 85) 65.

ilgili olarak aynı yaklaşımı izlediği ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hak kullanımında bireye ait duygusal etkenlere önem atfettiği görülür⁹⁰.

Ayırt etme gücü bulunmayan *tam ehliyetsiz* çocuk ise kural olarak velayet altında olup istisnai olarak vesayet altındadır.⁹¹ Her iki durumda da kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar yönünden yasal temsilci kural olarak yetkisiz bulunmakta; tam ehliyetsiz çocuk ise ayırt etme gücü bulunmadığından hakkını kullanma iradesine sahip olamamaktadır⁹² Öğretide yasal temsilcinin tam ehliyetsiz adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanıp kullanamayacağı konusunda hakkın türünden ve hak sahibinin menfaatinden hareket eden farklı görüşler yer alır.⁹³ Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın türünden hareket eden yazarlara göre mutlak kişiye sıkıya bağlı haklarda yasal temsil imkanı bulunmazken öz ad değişikliği taleplerinde olduğu gibi nispi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda ayırt etme gücü bulunmayan kişiler adına yasal temsilci tarafından hakkın kullanılabilmesi mümkündür⁹⁴. Hak sahibinin menfaatinden hareket eden yazarlara göre ise tam ehliyetsiz yönünden hakkın amacından hareket ederek yasal temsilci tarafından kullanılıp kullanılmayacağına karar verilmesi gerekir. Her ne kadar kural yasal temsilcinin kişiye

⁹⁰ Henry Kismoun v. France App no 32265/10 (ECtHR, 5.12.2013) § 36, davaya konu olayda mahkeme tarafından “Henry” ismi ile benzersiz bir isim taşımaya çalışması üzerinde durulmadığı aslında Cezayir’de tanındığı “Kismoun” isminin kimliğinin ana unsurlarından bir olduğu ve başvuranın Fransız ve Cezayir nüfus kayıtlarında iki farklı kimlikle tanınmasından rahatsızlık duyduğu belirtilerek küçüklüğünden bu yana kullandığı tek ismin kendisine verilmesi talebi değerlendirilmektedir. Mahkeme bu bağlamda, bir kişinin toplum içerisinde bireyselleşmesinin temel unsuru olan isminin, özel ve aile hayatına saygı hakkına ilişkin hususların temel bir parçasını oluşturduğunu yineler. Ayrıca, Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın içtihatları uyarınca bir kişi için benzersiz bir isme sahip olmanın önemi vurgulanır. Ulusal makamların başvuranın talebini reddettikleri kararların gerekçelerinden, başvuranın başvurusunun kimlikle ilgili yönünü dikkate almadıkları ve dolayısıyla başvuranın öncelikli menfaatini söz konusu kamu menfaati karşısında dengeleyemedikleri açıkça görülmektedir. Bu koşullar altında Mahkeme, isim değişikliği başvurusundaki karar alma sürecinin, başvuranın menfaatlerine Sözleşme’nin 8. maddesinin gerektirdiği korumayı sağlamadığı kanaatine varmıştır. Ayrıca bkz. Losonci Rose and Rose v. Switzerland App no. 664/06, (ECtHR, 9.11.2010) § 51.

⁹¹ Öztan (n 14) 185; Helvacı (n 72) 70; Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku* (9. Baskı, On İki Levha 2023) 20.

⁹² Arpacı (n 85) 52.

⁹³ Dural ve Ögüz (n 11) 79 vd; Ertaş (n 77) 6; Tekinay ise genel kuralın uygulama alanı bulacağını ve yasal temsilcinin tıpkı diğer işlemlerde olduğu gibi tam ehliyetsiz adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanabileceğini ifade etmektedir. Yazara göre, TMK m. 16/2 tam ehliyetsizler adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların yasal temsilci tarafından kullanılmasına ilişkin bir sınırlama getirmemektedir. Selahattin Sulhi Tekinay, *Aile Hukuku* (7. Baskı, Filiz 1990) 247; Ayrıca bkz. Dural ve Ögüz (n 11) 82; Ataay (n 11) 119; Ertaş (n 77) 7.

⁹⁴ Breitschmid (n 88) 90; Ertaş (n 77) 7; Öztan (n 14) 211; Helvacı (n 72) 89; Dural ve Ögüz (n 11) 80.

sıkı sıkıya bağlı hakkı tam ehliyetsiz adına kullanamaması olsa da eğer kişinin menfaati gerektiriyorsa yasal temsile izin verilebilmelidir.⁹⁵ O halde her iki görüş bakımından da tam ehliyetsiz çocuğun ad değişikliği için haklı sebebin varlığı hali öncelikli olarak araştırılmalı ve gereklilik bulunması durumunda yasal temsilci talepte bulunabilmelidir⁹⁶.

Bütün bu açıklamalardan sonra şu hususu da özel olarak vurgulamak gerektiğini düşünmekteyiz. TMK m 27 hükmü kapsamında *çocuğa ait öz adın haklı sebeplere dayalı değiştirebilmesi imkânı* ile *ana ve babanın velayete bağlı çocuğun öz adını belirleme hakları ve buna dayalı ihtilaflar* birbirinden farklıdır. Şüphesiz ortak olan süje her iki ihtimalde de ana ve babanın yasal temsilci sıfatı olsa da TMK m 27 hükmü çocuğun adı üzerindeki kişilik haklarına dayalı iken TMK m 335 ve devamı ana ve babanın velayet hakkından kaynak alan hükümleri içerir. Üstelik kanun koyucu velayet hakkından ve yasal temsilci sıfatından bağımsız olarak sadece ana-baba olmak sebebiyle dahi hak ve yükümlülükler düzenler. Kaldı ki çocuğa ait yasal temsilin vasi ve vesayet makamları ile yürütülmesi ihtimali de her zaman mümkündür.

Son olarak yukarıda açıklandığı üzere aile mahkemeleri ile var olan görev ve yetki sınırını net bir şekilde belirleyebilmek adına altını çizmek gerekir ki öz ad değişikliğine ilişkin davalarda yetkili ve görevli mahkeme davacının yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesidir. (NHK m 36/a) Adli Yargı ilk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki 5236 sayılı Kanunun 382'nci maddesine göre çekişmesiz yargı içinde düzenlenmiş olup anılan Kanun uyarınca kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez (m 367/II)⁹⁷.

⁹⁵ Yasal temsilcinin, temsil olunanını korunma endişesi ve amacıyla hareket ettiği durumlarda kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmaya yetkili olduğu kabul edilmelidir. Arpacı (n 85) 55; Öztan (n 14) 188; Şakir Berki, 'Türk Medeni Kanunu'nda Küçüklerin Ehliyeti' AÜHFD (1967)24(1) 125, 148; Oğuzman ve Barlas (n 73) 161; Ataay (n 11) 120. Tam ehliyetsizlerin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarının yasal temsilci tarafından kullanılmasında sınırı belirleyen husus, hakkın kullanılmamasının hak ehliyetinin temel prensipleri olan genellik ve eşitlik ilkelerine aykırılık teşkil etmesidir. Helvacı (n 72) 46; Hatemi (n 90) 5.

⁹⁶ Dural ve Ögüz (n 11) 184; Ataay (n 11) 206, İmre (n 69) 493; Özsunay (n 14) 201.

⁹⁷ 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 362'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, Bölge Adliye Mahkemelerinin nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, Bölge Adliye Mahkemelerinin nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararlarına karşı Yargıtay'a temyiz yoluna başvurulamayacaktır. Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlara karşı hukuki yararı bulunan ilgililer, özel kanuni düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, kararın öğrenilmesinden itibaren iki hafta içinde istinaf

SONUÇ

Her çocuğun bir öz ada ve soyadına sahip olması gerekir. Öz adı belirleme hakkı ise kural olarak ana ve babaya; ana ve baba evli değilse anaya tanınmıştır. Türk ve İsviçre hukukları incelendiğinde çocuğun öz adını belirleme hakkının, hem bireyin kimlik ve kişilik haklarının ayrılmaz bir parçası olduğu hem de aile ve devletin ortak sorumluluğundaki hassas bir dengede yer aldığı görülür.

Çocuğa ait öz adın belirlenmesinde en önemli ve evrensel sınır çocuğun üstün yararı ilkesi olup yargı kararlarından da açıkça anlaşıldığı üzere çocuk menfaatinin, ebeveynlerin kararları üzerinde baskın bir etkisi bulunduğu kabul edilir. Çocuğa konulacak olan öz adın çocuk menfaati penceresinden değerlendirilmesi ihtiyacı doğduğunda ise değerlendirmeyi yapma görev ve yetkisi hâkimde olduğundan; “*hâkime ait takdir yetkisi ve sınırları*” da ayrıca önem kazanır.

Çocuğa konulan öz adın çocuğa ait kişilik gelişimini ve toplumdaki yerini olumsuz etkilememesi, alay konusu olabilecek, utanç verici ya da psikolojik olarak zararlı veya ayrımcılığa yol açacak nitelikler taşımaması esastır. Bu noktada şüphesiz kamu düzeni ve ahlaka aykırılık da resen gözetilmelidir. İsviçre hukukunun aksine Türk hukukunda öz adın çocuğa ait cinsiyet vurgusunu taşıması beklenmez. Diğer yandan her iki hukuk sistemi yönünden de nüfus memurlarının kayda gelinen öz adı reddetme hakları bulunur. Yine de değişen dünya düzeni içinde önceden kabul edilmesi düşünülemeyen öz adların kabul edilmeye ve kullanılmaya başlandığı da bilinmektedir.

Çocuğa ait öz adın belirlenmesinde eşlerden birinin soyadının müşterek çocuğa öz ad olarak verilmesi durumu aile soyadı kavramının farklı şekilde düzenlendiği Türk ve İsviçre hukukları yönünden aynı değildir. İsviçre’de eşlerin çocuğa verilecek olan

yoluna başvurabileceklerdir. Diğer taraftan, yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu değerlendirilen nüfus davaları hakkında ilk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlarla, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 37 nci maddesinde yer alan “Genel Müdürlük ve nüfus müdürlükleri, mahkemece verilen kararlar hakkında her türlü kanun yoluna başvurmayaya yetkilidir.” ve 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 363 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İlk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlarla, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı, yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur.” hükümleri uyarınca, nüfus müdürlüklerince kanun yararına temyiz yoluna başvurulması gerekmektedir.

soyadını seçim hakları bulunduğu doktrinde diğer eşe ait soyadının çocuğa öz ad olarak verilmesi kimi yazarlar tarafından eşitlik ilkesi yönünden makul sayılsa da çift soyadının yasaklanmış olması sebebiyle tartışmalıdır. Aile soyadı yönünden eşler arasında seçim imkânı bulunmayan, diğer yandan evli kadının soyadına ilişkin hali hazırda kanun boşluğunu koruyan Türk hukuku yönünden ise kadına ait soyadının çocuğa öz ad olarak verilmesine engel bir durum bulunmaz. Yine kararlarında, tamamen özgün, alışılmadık ya da tek harften veya kısaltmadan oluşan ad taleplerinin de çocuğun yüksek yararı ışığında değerlendirildiği gözlemlenmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında ise görülmektedir ki Mahkeme öz ada ilişkin başvuruları özel hayatı ve aile hayatını ilgilendiren mahrem ve duygusal bir alan olarak tanımlayarak AİHS'nin 8'inci maddesi kapsamına almaktadır. Hem çocuğun hem de ebeveynlerin öz ad üzerindeki hak ve yükümlülükleri birlikte değerlendirilerek kararlarda kamu yararı ile çocuğun üstün menfaati arasında denge kurulmaya çalışılır. Bu yönüyle mahkemenin hem İsviçre Federal Mahkemesi hem de Türk Yargıtayına göre çok daha geniş yorum yaptığı görülür. Mahkemenin sınırı öz adın çocuğa zarar verme ihtimali ve uygunsuzluğu ile çocuğa verilebilecek muhtemel zarar arasındaki dengedir. Mahkeme bu dengede özel olarak anne ve babanın çocuğa öz ad vermesindeki duygusal anlam ile özel hayata saygı ilkelerini gözetir.

Çocuğun öz adını belirleme hakkı, Türk Medeni Kanunu'nun velayete ayrılan Altıncı Ayırımında düzenlenerek kanaatimizce velayete sahip ana ve/veya babaya tanınmış bir haktır. Bu nedenle velayetin ana babadan birine bırakıldığı durumlarda çocuğun adını velayet kendisine bırakılan ana ya da babanın tek başına belirleyebilmesi gerekir. Nitekim evlat edinmeye ilişkin hükümlerde de öz ad koyma hakkının genetik anne ve baba olmaktan kaynaklanmanın ötesinde düzenlenmiş olması da bizce aynı sonucu işaret eder. (TMK m 314/3) Bu konuda ortaya atılan tartışmalara doğru ışık tutabilmek adına “*velayetin kaldırılmasını gerektiren sebepler*” ile “*kısıtlanmayı gerektiren sebeplerin*” birbiri ile her zaman kesişen ya da örtüşen ihtimalleri oluşturmayacağı; kısıtlanmış olmanın tek başına velayetin kaldırılması için yeterli sebep oluşturmayacağı gibi kısıtlanma kararı ile velayet hakkının da *kendiliğinden* sona ermeyeceğinin hatırlanması gerekir.

Ana ve babanın çocuğa verilecek olan öz ada ilişkin ihtilafa düşmeleri durumu evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşmeleri hâlini oluşturduğundan hâkimin müdahalesini isteyebilme sebebidir. Şüphesiz hâkim öncelikle eşleri uzlaştırmaya çalışacak ancak bunu yaparken her iki eşe de eşit mesafede yer alacak ve ihtiyaç görürse eşlerin ortak rızası ile uzman bir kişiden yardım alınabilecektir. Ancak unutmamak gerekir ki çocuğa öz ad verme hakkı Devletin zorlayıcı nedenler olmaksızın müdahale etmemesi gereken, ebeveynlerin kişisel alanına ait bir haktır. Bu sebeple hâkimin ana ve baba yerine geçerek çocuğa öz ad belirleme imkânı yoktur. Ana ve baba arasında öz ada ilişkin ihtilafa konu davalar incelendiğinde kanaatimizce şu önemli hususun da gözden kaçırılmaması gerekir. Zira ana ve babanın “*velayet hakkı kapsamında müşterek çocuğun öz adını belirleme hakkı*” ile (TMK m 339/V) ile yine ana ve/veya babaya Nüfus Hizmetleri Kanunu uyarınca verilen “*doğumu bildirim yükümlülüğü*” (NHK m 15/5) birbirinden farklıdır. Bu sebeple doğumu bildirim yükümlülüğünü yerine getiren ana veya babadan birinin çocuğa ait herhangi bir öz adı diğerinin rızası olmadan nüfusa kaydettirmiş olması müşterek çocuğun tescil ile öz adı kazanacağı sonucu doğuramayacağı gibi kaydın terkinini talep hakkı da verir. Böyle bir durumda ebeveynler anlaşamazlarsa ayrı ayrı ya da birlikte hâkimin müdahalesine (TMK m 195) başvurmak zorundadır.

Çocuğa ait öz adın değiştirilmesi talebi Türk hukuku yönünden haklı sebeplere İsviçre hukuku yönünden ise yasal (meşru) sebeplere bağlı kılınmıştır. Bu farklılık İsviçre hukukunda öz ada ilişkin değişiklik taleplerinde daha esnek, bireysel ve manevi sebeplerin değerlendirmeye alınabilmesi sonucunu doğurur. TMK m 27 hükmü kapsamında çocuğun öz adının değiştirilebilmesi talebi çocuk yönünden kişiliğine sıkı sıkıya bağlı bir hak olup çocuğa ait fiil ehliyetine göre bizzat kullanıp kullanamayacağı değerlendirilmelidir. Ancak bu değerlendirme yapılırken bizce yine birbirinden ayrılması gereken iki durum vardır ki: TMK m 27 hükmü kapsamında çocuğa ait öz adın haklı sebeplere dayalı değiştirebilmesi imkânı ile ana ve babanın velayete bağlı çocuğun öz adını belirleme hakları ve buna dayalı imkanları birbirinden farklıdır. İlki çocuğun adı üzerindeki kişilik haklarından temel alırken ikincisi velayet hakkına dayalıdır.

Sonuç olarak hem Türk hem de İsviçre hukuklarında çocuğun öz adını belirlemek velayet hakkına bağlı ebeveynlere bırakılmış gibi görünse de aslında yetkinin sınırını; çocuğun kişilik hakları, üstün yararı ve dolayısıyla bütünü değerlendirecek olan hâkimin takdir yetkisi belirler. Kamu düzeni kişilik haklarının ihlali ya da ebeveynler arasındaki ihtilaflarda ise bir yandan aile birliğini korumak diğer yandan ise çocuğa ait kimliği güvence altına almak esastır. Böylelikle hem çocuğun üstün yararı uyarınca çocuğun korunması sağlanabilecek hem de bireysel olarak toplumsal hayata uyumu sağlanarak kişiliğinin gelişiminde olumsuz etki barındırmayan bir ismi taşıyabilecektir.

KAYNAKÇA

- Aebi-Müller RA, 'Das neue Familiennamensrecht – eine erste Übersicht' (2012) RSJ 449 ss.
- Affolter-Fringeli K et Vogel U, 'Art. 301 ZGB' in Henz Hausheer, Hans Peter Walter (édit.), *BK-Berner Kommentar Art. 301 ZGB* (Stämpfli Verlag, 2016).
- Akıntürk T ve Ateş D, *Türk Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta Yayınevi 2024).
- Akipek J, Akıntürk T ve Ateş D, *Kişiler Hukuku* (19. Baskı, Beta 2024).
- Arpacı A, *Kişiler Hukuku* (2. Baskı, Beta 2000).
- Ataay A, *Şahıslar Hukuku* (3. Baskı, Fakülteler Matbaası 1978).
- Baddeley M, 'Le droit du nom suisse : état des lieux et plaidoyer pour un droit « libéré »' *FamPra.ch* (2020)21(3) 613 ss.
- Başoğlu B, 'Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi' (2017)8(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 351-378.
- Baygın C, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha 2010).
- Berki Ş, 'Türk Medeni Kanunu'nda Küçüklerin Ehliyeti' (1967)24(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 125-149.
- Birinci Uzun T 'Aile Soyadı Çıkmazı – Anayasa Mahkemesi'nin Çocuğun Soyadının Velayeti Kendisine Bırakılan Annesi Tarafından Değiştirilmesi Hakkındaki 25 Haziran 2015 Tarihli

ve 2013/3434 Başvuru Sayılı Kararının İncelenmesi' (2016)4 Ankara Barosu Dergisi 99-137.

Bucher A, *Personnes physiques et protection de la personnalité* (5e éd, Helbing Lichtenhahn Verlag 2009).

Büchler R, Art. 270-270b CC in Thomas Geiser, Christiana Fountoulakis (édit.), *Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch I* (6e éd, Munich 2018).

De Luze E et De Luigi V, 'Le nouveau droit du nom' (2013) PJA 505 ss.

Dural M ve Öğüz T, *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku* (23. Baskı, Filiz 2022).

Dural M, Öğüz T ve Gümüş MA, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku* (19. Baskı, Filiz Kitabevi 2024).

Egger A, *İsviçre Medeni Kanun'u Şerhi Giriş ve Kişinin Hukuku* (Çev. Volf Çernis), (Adalet Bakanlığı Yayınları, 1947).

Elçin Grassinger G, *Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (On İki Levha 2009).

Ertuş Ş, 'Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar'(2000)106 Türkiye Noterler Birliği Dergisi 1-13.

Geiser T, 'Rechtsprechungspanorama Eherecht' (2018)1 PJA 100 ss.

Gençcan ÖU, *Velayet Hukuku* (3. Baskı, Yetkin 2023).

Grossen JM, *Schweizerisches Privatrecht, II Einleitung und Personenrecht*, (Helbing und Lichtenhahn, 1967).

Güneş Ceylan S, Roma Hukukunda Günümüze *Velayet-Vesayet Hukuku* (Yetkin 2004).

Hatemi H, *Kişiler Hukuku* (9. Baskı, On İki Levha 2023).

Helvacı S ve Erlüle F, *Medeni Hukuk* (10. Baskı, Legal 2024).

Helvacı S, *Türk ve İsviçre hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar* (Beta 2001).

- İmre Z, ‘Şahsiyetin Korunmasına İlişkin Genel Esaslar, Özellikle Ad Hakkı ve İsmi Korunması’, içinde *Dr. A. Recai Seçkin’e Armağan* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1974).
- İmre Z, *Medeni Hukuka Giriş* (3. Baskı, Fakülteler Matbaası 1980).
- İnan AN, *Çocuk Hukuku* (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları 1968).
- Kara E, *Aile Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Yetkin, 2025).
- Karakaş T, *Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar* (Turhan Kitabevi 2015).
- Karaman E, *Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Anayasal Değerlendirmesi* (On İki Levha, 2023).
- Kılıçoğlu A, *Aile Hukuku* (8. Baskı, Turhan 2025).
- Kılıçoğlu A, *Medeni Hukuk* (4. Baskı, Turhan 2022).
- Kılınç Ü, ‘İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması’, (2010)89 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 242-276.
- Köprülü B, *Medeni Hukuk Genel Prensipler Kişiler Hukuku* (2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1984).
- Kurt E, ‘Türk Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları’ (2016)15(2) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121-187.
- Lécuyer Y, *Régimes des libertés et droits fondamentaux* (Gualino Lextenso édit, 2016).
- Meier P et Stettler M, *Droit de la filiation* (6e éd, Schulthess Verlag 2019).
- Meier P, *Droit des personnes* (2e éd., Schulthess Verlag 2021).
- Oğuzman K ve Barlas N, *Medeni Hukuk* (28. Baskı, On İki Levha 2022).
- Oğuzman K, Seliçi Ö ve Oktay-Özdemir S, *Kişiler Hukuku* (21. Baskı, Filiz 2022).
- Öcal Apaydın B ‘Son Yargı Kararları Işığında Kadının Soyadı Meselesi Çözümüne Kavuşturulmuş Mudur?’ 2015(6)2 İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 435-458.

- Özen B, ‘Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Kadının Soyadı’ içinde Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk ve Kadın Sempozyumu (Der Kitabevi 2015) 93 ss.
- Özen B, ‘Soyadının Soybağı Yoluyla Kazanılması ve Bu Yolla Kazanılan Soyadında Değişiklik Yapılması’ (2010)16(3-4) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 171-194.
- Özsunay E, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (4. Baskı, Fakülteler Matbaası 1979).
- Öztan B, *Aile Hukuku* (6. Baskı, Turhan Kitabevi 2015).
- Öztan B, *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler* (11. Baskı, Yetkin 2021).
- Öztürk RH, ‘Türk Medeni Hukukunda Velayet ve Bunun Çocuğun Şahsi Bakımından Sonuçları’ (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2000).
- Papaux Van Delden ML et Baddeley M, ‘Art. 270-270b CC’ in Pascal Pichonnaz, Bénédict Foëx, Christiana Fountoulakis (édit.), *Code Civil I, Commentaire Romand*, (2e éd, Bâle 2023).
- Papaux Van Delden ML, ‘Du pouvoir d’appréciation des juges : limites au droit des parents de choisir le prénom de l’enfant’ in Marie-Laure Papaux van Delden, Sylvain Marchand, Frédéric Bernard éd., *Mélanges en l’honneur du Professeur Bénédict Foëx* (Schulthess 2023).
- Papaux Van Delden ML, L’influence de la CEDH en droit civil, Rapport à la SSJ 2022, in RDS 2022 II 155 ss.
- Reyhani Yüksel S, *Velayet Hakkının Anayasal Sınırları* (Legal 2016).
- Saymen FH ve Elbir H, *Türk Medeni Hukuku Cilt III* (2. Baskı, Hak Kitabevi 1960).
- Saymen FH, *Türk Medeni Hukuku Cilt II*, (2. Baskı, Hak Kitabevi 1960).
- Schönenberger MB, ‘Le cœur a des raisons que la raison ne connaît point» ou les difficultés de la révision du nom de famille des époux en Suisse’ in Alexandra Rumo-Jungo, Pascal Pichonnaz, Bettina Hürlimann-Kaup, Christiana Fountoulakis (édit.), *Une empreinte sur le Code Civil, Mélanges en l’honneur de Paul-Henri Steinauer* (Berne, 2013).

Serdar İ, 'Birlikte Velâyet' (2008)10(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 155-197.

Serozan R, *Çocuk Hukuku* (2. Baskı, Legal 2005).

Serozan R, *Medeni Hukuk Genel Hükümler* (Vedat 2005).

Steinauer PH et Fountoulakis C, *Droit des personnes physiques et de la protection de l'adulte* (1re éd, Stämpfli 2014).

Sturm F, 'Le choix du prénom La fantaisie des parents et ses limites' (1987)55 Revue de l'état civil 294 ss.

Tekinay SS, *Aile Hukuku* (7. Baskı, Filiz 1990).

Tekinay SS, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku* (6. Baskı, Filiz 1992).

Usta S, *Velayet Hukuku* (On İki Levha 2016).